

ВИКТОР ЮГО ЕРНАНИ

Превод от френски: Стоян Бакърджиев, 1990

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ЕРНАНИ
ДОН КАРЛОС
ДОН РУИ ГОМЕС ДЕ СИЛВА
ДОНЯ СОЛ ДЕ СИЛВА
БОХЕМСКИЯТ КРАЛ
БАВАРСКИЯТ ХЕРЦОГ
ХЕРЦОГ ГОТА
ХЕРЦОГ ФОН ЛЮЦЕЛБУРГ
ДОН САНЧО
ДОН МАТИАС
ДОН РИКАРДО
ДОН ГАРСИ СУАРЕС
ДОН ФРАНСИСКО
ДОН ХУАН ДЕ АРО
ДОН ПЕДРО ГУСМАН ДЕ АРО
ДОН ХИЛ ТЕЛЕС ХИРОН
ДОНЯ ХОСЕФА ДУАРТЕ
ПЛАНИНЕЦ
ИАКЕС
ДАМА
ПЪРВИ, ВТОРИ, ТРЕТИ — ЗАГОВОРНИЦИ

Заговорници на Свещената лига — немци и испанци; планинци, благородници, войници, пажове, народ.

Испания, 1519

ПРЕДГОВОР

Авторът на тази драма писа преди няколко седмици по повод преждевременната смърт на един млад поет:

„... В този момент на литературни стълкновения и вихрушки кои трябва да съжаляваме — тези, които умират, или тези, които се борят? Без съмнение тъжно е да се види един поет на двадесет години, който си отива, една пречупена лира, едно бъдеще, което угасва; но все пак не е ли и покоят хубаво нещо? Не се ли полага той на онези, около които непрестанно се трупат клевети, хули, омрази, завист, прикрито коварство, низки предателства; почтени хора, с които воюват непочтено; верни на родината си хора, които искат само да й дарят една свобода повече — свободата на изкуството и ума; хора трудолюбиви, които мирно и добросъвестно продължават своето творчество, жертва, от една страна, на мръсните машинации на цензурата и полицията, а от друга — на неблагодарността на същите умове, за които работят; не им ли е разрешено понякога да обръщат със завист лице към тези, които са паднали преди тях и почиват в гроба: «Invideo — казваше Лутер във Вормските гробища, — invideo, quia quiescunt.»^[1]

Какво значение има това? Младежи, да бъдем смели! Колкото и да искат да ни огорчат в настоящето, бъдещето ще бъде хубаво. Романтизмът, толкова пъти невярно определян, не е нищо друго — в това е същинското му определение, ако се разглежда откъм неговата войнствена страна — освен *либерализъм* в литературата. Тази истина вече е разбрана от почти всички издигнати умове и техният брой е голям; и скоро, защото делото вече е доста напреднало, литературният либерализъм ще бъде не по-малко популярен от политическия либерализъм. Свобода в изкуството — свобода в обществото — ето двойната цел, към която единодушно трябва да се стремят всички последователни и логични умове; ето нейното знаме, което сплотява, с изключение на малцина (те ще поумнеят), цялата младеж — така силна и търпелива днес; после, заедно с тази младеж и начело на нея, редом с

елита на предишното поколение ще застанат всички мъдри старци, които след първия момент на недоверие и оглеждане признаха, че това, което правят техните синове, е резултат на онова, което са правили самите те, и че свободата в литературата е дъщеря на политическата свобода. Този принцип е принцип на века и той ще вземе връх. Така наречените *ултри* от всякакъв вид — класически и монархически, напразно ще се опитват да възвърнат стария режим във всички области — както в обществото, така и в литературата; всеки напредък на страната, всяко израстване на умовете, всяка стъпка на свободата ще събарят това, което те биха се опитали да издигнат. И в крайна сметка техните реакционни усилия ще се окажат полезни. При революцията всяко движение тласка напред. Истината и свободата имат тази прекрасна особеност, че всичко, което се прави за тях и против тях, еднакво им служи. И така, след толкова велики дела, които нашите бащи са извършили и които видяхме, ние се освободихме от старата социална форма; как да не можем да се освободим и от старата поетическа форма? За един нов народ трябва ново изкуство. Възхищавайки се от литературата на Луи XIV, така добре приспособена към неговата монархия, днешна Франция, Франция на XIX век, на която Мирабо^[2] даде свободата и Наполеон силата, ще съумее да създаде своя собствена литература — и лична, и национална.“

Авторът на тази драма моли за прошка, че сам се цитира; неговите думи притежават свойството така трудно да се запомнят, че е необходимо често да ги повтаря. Впрочем днес може би не е никак излишно да се заостри вниманието на читателите върху двете страници, които авторът току-що цитира. Не затова, че тази драма заслужава хубавото име *ново изкуство, нова поезия*, съвсем не; но затова, че принципът на свободата в литературата току-що направи една крачка; че току-що бе отбелязан напредък — не в изкуството, защото тази драма е твърде незначителна, а в самата публика; затова, че по този начин се сбъдна една част от направените по-горе смели предсказания.

Действително опасно е внезапно да се промени аудиторията, опасно е да се рискува чрез театъра с опити, поверявани досега само на *търпеливата хартия*. Любителите на книги са доста различни от любителите на спектакли и съществува опасност вторите да

отхвърлят онова, което първите вече са приели. Това настана. Принципът на литературната свобода, вече разбран от всички четящи, и мислещи хора, беше възприет и от тази огромна тълпа, жадна за чистите емоции на изкуството, която залива всяка вечер театрите на Париж. Този могъщ и висок глас на народа, подобен на глас божи, иска занапред поезията да притежава същия девиз, който притежава и политиката. **ТЪРПИМОСТ И СВОБОДА.**

Нека сега дойде поетът! Насреща му е публиката!

И публиката иска тази свобода такава, каквато тя трябва да бъде, съгласувана с реда — в държавата, с изкуството — в литературата. На свободата е присъща мъдрост, без която тя не е пълна. Нека старите правила на Д'Обиняк умрат заедно със старите обичаи на Кюжас^[3] — това е добре! Нека литературата на народа смени придворната литература — това е още по-добре; но преди всичко нека разумът стои в основата на всички тези новости, Нека принципът на свободата свърши своята работа, но да я свърши добре. В литературата, както и в обществото — нито етикети, нито анархия — само закони. Нито червени точета, нито червени майки:

Ето какво иска публиката и тя го иска настойчиво. Що се отнася до нас, от уважение към публиката, посрещнала така снизходително един опит, който с нищо не заслужава това, ние ѝ поднасяме днес тази драма така, както е била представена. Може би ще дойде денят тя да се публикува така, както е била замислена от автора, и да се посочат и оспорят онези промени, които сцената ѝ наложи. Тези критични подробности може би не са неинтересни и непоучителни, но днес те биха изглеждали дребнави; свободата в изкуството е възприета, главният въпрос е решен; има ли смисъл да се спираме на второстепенни въпроси? Ще се върнем отново някой ден и ще поговорим подробно за театралната цензура, разобличавайки и с доводи и факти, нея, единствената пречка за театралната свобода, която при това вече не идва от страна на публиката. Ще се опитаме на свой риск и отговорност, от преданост към всичко, което се отнася до изкуството, да обрисоваме хилядите злоупотреби над духа извършвани от тази дребнава инквизиция, която като църковната Инквизиция има, свои тайни съдии, свои маскирани палачи, свои изтезания, свои осакатявания и свое смъртно наказание. Ще разкъсаме, ако това е

възможно, тези полицейски окови, които за наш срам още спъват театъра на XIX век.

Днес трябва да има място само за признателността и за благодарностите. Авторът на тази драма ги поднася на публиката от все сърце. Тази творба, плод не на талант, а на добросъвестност и свобода беше великодушно защитена от публиката срещу нападките, защото публиката винаги е добросъвестна и свободна. Благословена да е тази могъща младеж, която подпомогна и благосклонно прие произведението на един млад човек, чистосърдечен и независим като нея! Той твори преди всичко за нея, защото за него е висока чест да получи одобрение от елита на младежта — интелигентен умен, логично мислещ, истински либерален и в литературата, и в политиката, благородно поколение, което не се отказва да разтвори очи за истината и да се просвещава.

Що се отнася до самата творба, авторът няма да говори. Той приема критиките, които са му отправени, и най-строгите, и най-благосклонните, защото може да извлече полза от всичко. Той не дръзва да ласкае себе си, че всички изведнъж са разбрали тази драма, за която истински ключ е „Romancero general“^[4]. Авторът би помолил онези, които тази драма би раздразнила, да прочетат отново „Сид“, „Дон Санчо“, „Никомед“ или по-скоро целия Корней и целия Молиер — велики и превъзходни поети. Подобен прочит (нека обаче да имат предвид колко по-ниско стои авторът на „Ернани“) ще ги накара може би да бъдат по-малко строги към някои неща във формата или в съдържанието на тази драма, които могат да ги смутят. Впрочем не е дошъл още момент да се съди авторът. „Ернани“ е само първият камък от една сграда, която засега съществува в изцяло завършен вид в главата на своя автор, но само цялата сграда може да придаде някаква ценност на тази драма. Може би един ден ще одобрят хрумването, което го накара, подобно на архитекта на Бурж, да постави почти мавританска врата на своята готическа катедрала.

А дотогава той знае, че това, което е направил, е все още твърде незначително. Дано му стигнат време и сили да завърши своето творение. То ще придобие стойност само когато бъде завършено. Авторът не е от тези поети-избраници, които могат да умрат или да спрат, преди да са завършили, без да се страхуват от забрава; той не е и от тези, които остават велики, макар да не са завършили своето

творение, щастливци, за които може да се каже това, което Вергилий е казал за далечните очертания на Картаген:

*Pendent opera interrupta, minaeque
Murorum ingentes!*^[5]

9 март 1830

[1] «*Invideo... invideo, quia quiescunt.*» (Лат.) — Завиждам, завиждам им, защото почиват. ↑

[2] *Оноре Габриел Рикети, граф Дьо Мирабо* (1749–1791) — виден деец на Великата френска революция, вожд на конституционалистите, идеолог на либерално настроената аристокрация. ↑

[3] *Нека старите правила на Д'Обиняк умрат заедно със старите обичаи на Кюжас...* — *Абат Д'Обиняк* (1604–1676), в книгата си „Театралната практика“ (1659) за първи път във Франция формулира „правилото на трите единства“ (време, място и действие), съблюдавано от драматургията на класицизма. *Жак Кюжас* — френски учен юрист от XVI в., считан за най-големия авторитет в областта на римското право. ↑

[4] „*Romancero general*“ (исп.) — сборник с испански романи, издаден за пръв път през XVI в., в превод на брата на Юго, Абел, през 1821 г. От него са заимствани мотивът за благородника, който става разбойник, за да отмъсти на краля, и името на главната героиня доня Сол. ↑

[5] *Pendent opera interrupta, minaeque (Murorum) ingentes!* (Лат.) — Недовършени крепости чакат, / секват строежи, стърчат до небето запуснати скели Вергилий, „Енеида“, IV, 88–89 ст. (превод Г. Батаклиев). ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ
КРАЛЯТ
САРАГОСА

Спалня. Нощ. Лампа на масата.

СЦЕНА ПЪРВА

Доня Хосефа Дуарте, стара жена, облечена в черна рокля, обшита с кехлибар по модата на Исабел Католическа^[1]. Дон Карлос^[2].

ДОНЯ ХОСЕФА (сама. Спуска тъмночервените завеси на прозореца и подрежда няколко кресла. Чука се на малката врата, която е скрита вдясно. Тя се ослушва. Чука се повторно)
Дали е вече той —

ново почукване,

сеньорът хубав, смел?

Четвърто почукване.

На тайната врата!

Отваря малката замаскирана врата. Влиза Дон Карлос, с плащ, закриващ долната част на лицето му, и шапка, прихлупена върху очите.

Влез, влез, добре дошъл!

Въвежда го. Той сваля наметалото си и под него се вижда богат костюм от кадифе и коприна, ушит по камилската мода от 1519 година. Тя се вглежда в него и отстъпва изумена.

Не сте Ернани? Как? На помощ!

ДОН КАРЛОС (улавя ръката ѝ)

Да мълчите!

Две думи още — и ще бъдете убита!

Гледа я втренчено. Тя мълква изплашена.

У доня Сол ли съм? Годена за херцог
Пастраня — чичо й, човек ревнив и строг,
и доста стар? Нали тя чака в късни ноци
млад рицар без брада и без мустаци още?
Макар че я следят, нали се среща тук
с любовника си млад, на стареца напук?
Така ли е?

Тя мълчи, той разтърсва ръката й.

Защо дуенята не каже?

ДОНЯ ХОСЕФА
Сеньор, две думички ми забранихте даже.

ДОН КАРЛОС
Кажи една — „да“, „не“!... У доня Сол ли ти
служителка си?

ДОНЯ ХОСЕФА
Да. Защо?

ДОН КАРЛОС
Тъй. Не крещи.
И старият херцог от къщи е далече?

ДОНЯ ХОСЕФА
Да.

ДОН КАРЛОС
Тя очаква друг?

ДОНЯ ХОСЕФА

Да.

ДОН КАРЛОС

Аз съм мъртъв вече!

ДОНЯ ХОСЕФА

Да.

ДОН КАРЛОС

Ще се срещнат тук? И тук ръка в ръка...

ДОНЯ ХОСЕФА

Да.

ДОН КАРЛОС

Скрий ме тук!

ДОНЯ ХОСЕФА

Вас?

ДОН КАРЛОС

Да.

ДОНЯ ХОСЕФА

Защо?

ДОН КАРЛОС

Ами така...

ДОНЯ ХОСЕФА

Да скрия вас?

ДОН КАРЛОС

Да — тук!

ДОНЯ ХОСЕФА

Не мога!

ДОН КАРЛОС (*изважда от пояса си кама и кесия*)
Извинете!

Пари или кама, сеньора, изберете!

ДОНЯ ХОСЕФА (*взема кесията*)
Не сте ли дявол?

ДОН КАРЛОС
Да, дуеньо!

ДОНЯ ХОСЕФА (*отваря тесен шкаф в стената*)
Влезте тук!

ДОН КАРЛОС (*разглежда шкафа*)
В такъв сандък?

ДОНЯ ХОСЕФА (*затваря шкафа*)
А где?

ДОН КАРЛОС (*отваря шкафа*)
Щом няма начин друг!?

(Продължава да го разглежда.)

Ти май понякога прибираш тук метлата,
с която посред нощ политаш в небесата!

(Вмъква се с мъка.)

Уф!

ДОНЯ ХОСЕФА (*скръства ръцете си, възмутена*)
Мъж у нас!

ДОН КАРЛОС (*от шкафа, който още е отворен*)

Какво? Жена ли през нощта
очаква доня Сол?

ДОНЯ ХОСЕФА

Чух стъпки... Идва тя.
О, боже мой, сеньор, затваряйте капака!

(Блъсва вратата на шкафа и го затваря.)

ДОН КАРЛОС *(отвътре)*

Ако продумаш, знай, веднага смърт те чака!

ДОНЯ ХОСЕФА *(сама)*

Исусе, кой е той? И как да се спасим?
В двореца само аз и доня Сол не спим.
Ще дойде другият... Той нека се оправя!
И шпага има той... Да пази бог тогава
нас, грешните!

(Измерва кесията.)

Даа, да, личи — на е крадец.

Влиза Доня Сол, облечена в бяло. Доня Хосефа скрива кесията.

[1] ... по модата на Исабел Католическа — тоест по остарялата мода. Исабел Католическа — кралица на Кастилия от 1474 до 1504 г. (Действието в драмата се развива през 1519 г.) ↑

[2] Дон Карлос — крал на Испания под името Карлос I (1516–1556), избран през 1516 г. за император на Свещената римска империя под името Карл V. ↑

СЦЕНА ВТОРА

Доня Хосефа, Дон Карлос скрит, Доня Сол, след това Ернани.

ДОНЯ СОЛ
Хосефа!

ДОНЯ ХОСЕФА
Ето ме!

ДОНЯ СОЛ
Ернани е храбрец,
но где е? Страх ме е!...

Шум от стъпки зад малката врата.

Ах, той пристига тука.
По-бързо отвори, не чакай да почука!

Хосефа отваря малката врата. Влиза Ернани с широко наметало и широкопола шапка. Под наметалото се вижда костюмът му на арагонски планинец: сив, с кожена ризница, сабя, кама и рог на пояса.

ДОНЯ СОЛ (*спуска се към него*)
Ернани!

ЕРНАНИ
Доня Сол! Най-сетне съм при вас!
И този глас познат... Да, ваш е този глас!
Защо далеч оттук животът ми минава?
Да бяхме заедно, аз всичко ще забравя!

ДОНЯ СОЛ (*докосва дрехите му*)

Исусе! От дъжда сте с мокри рамене!

ЕРНАНИ

Така ли?

ДОНЯ СОЛ

Може би ви е студено?

ЕРНАНИ

Не.

ДОНЯ СОЛ

Свалете тоя плащ!

ЕРНАНИ

Кажете, скъпа моя,
когато, тъй добра, потънете в покоя
и светъл сън склопи очите ви в нощта,
полуразтворил тъй любимите уста,
нима не ви шепти блед ангел колко мила
сте към нещастника, отблъскван с груба сила?

ДОНЯ СОЛ

Дойдохте късничко, но аз не ви коря.
Студено ли ви е?

ЕРНАНИ

На мен? До вас горя!
Когато ревността гърдите ни вълнува,
когато бурята в сърцата ни бушува,
какво, че облаци над пътя ни трещят —
през гръм и мълнии ще си проправим път!

ДОНЯ СОЛ (*сваля наметалото му*)

Подайте шапката, подайте своята шпага!

ЕРНАНИ (*с ръка на шпагата си*)

Не! Тя ми е другар, тя вярно ми помага!
Херцогът — чичо ваш и бъдещ ваш съпруг —
го няма?

ДОНЯ СОЛ

Да. Сами във тоя час сме тук,

ЕРНАНИ

Да, само този час! Едничък той остава!
А после? Да умра или да ви забравя?
Мой ангел! Само час... Ах, само час в нощта,
а искам цял живот, дори и вечността!

ДОНЯ СОЛ

Ернани!

ЕРНАНИ (*горчиво*)

Няма го! Щастлив съм! В тъмнината
като страхлив крадец заставам пред вратата,
разбивам я — при вас се вмъквам и за час
крада от стареца прекрасния ви глас.
Щастлив съм и дори завиждат ми, любима,
крада му час, а той, живота той ми взима!

ДОНЯ СОЛ

Мълчете!

(Дава плаща на дуенята.)

Изсуши наметката! Вземи!

Хосефа излиза.

(Доня Сол сядва и прави знак на Ернани да дойде при нея.)

Елате!

ЕРНАНИ (без да я чува)

И така, тук значи сме сами?

ДОНЯ СОЛ (усмихва се)

Не се страхувайте!

ЕРНАНИ

Не е ли тук?

ДОНЯ СОЯ

Ернани,

да го забравим!

ЕРНАНИ

Не! Как може туй да стане?

Обича ви, нали? Той ще ви бъде мъж!

Днес не ви ли е целувал ни веднъж?

И да забравя? Не.

ДОНЯ СОЛ (усмихната)

Това ли ви вълнува?

Но той като баща челото ми целува!

ЕРНАНИ

Не! Като влюбен мъж, като ревнивец стар...

Ах, той ще бъде ваш съпруг и господар!

Старик обезумял! Сломен и с бели власи,
завършил своя път, почувствувал смъртта си,

той, призрак вледенен, се влюбва и без жал
с девойка встъпва в брак... Старик обезумял!

Додето с тръпна длан ръката ви улавя,

за другата ръка смъртта го вледенява.

Сред нашата любов се втурва като звяр.

Хей, старче, мярка дай на някой стар гробар!

Кой иска този брак? И кой ви принуждава?

ДОНЯ СОЛ

Говорят: кралят сам...

ЕРНАНИ

Как? Кралят? Чуй тогава —

баща му с ешафод баща ми умъртви...

Години минаха, но раната кърви
и към вдовицата, и към сина му даже
омраза смъртна в мен кипи и ще ги смаже.

Тогава се заклевх пред бога и света
на неговия син за туй да отмъстя.

Дон Карлос, между нас омразата напирала
и затова навред в Кастилия те диря.

Бащите ни без жал над тридесет лета
се биха, но макар че ги срази смъртта,
враждуват още те, мирът не приближава,
чрез синовете им двубоят продължава...

Тъй значи — този брак желаш ти! Добре.
Изпречваш ми се сам... Е, кой ще ме възпре?

ДОНЯ СОЛ

Ах, плашите ме!

ЕРНАНИ

С мен върви смъртта. Не крия —

признавам ви, че страх изпитвам аз самия.

Мъжът, комуто днес ви дават, е херцог
Де Силва, чичо ваш — богат и с чин висок,
прочут и в Арагон, известен и в страната...

И вместо младост той ще ви даде в отплата
тъй много накити и злато, и пари,
че би помръкнала кралицата дори.

А по богатство, сан, по гордост и по слава
невинаги и тя със вас ще се сравнява.

Това ви дава той... А аз съм скитник прост,
израснах сред леса, из който тичах бос.

А може би и аз бих имал герб прославен,
но под ръжда от кръв той вече е забравен.
А и права за власт бих имал аз дори,
но ешафода в креп без жал от мен ги скри.
Сега настъпва ден и както се полага,
ще ги измъкна пак ведно със мойта шпага.
Завистница-съдба ми даде за беда
не друго — светлина и въздух, и вода...
И тъй — избирайте: херцогът или мене;
брак в позлатен затвор или гори зелени.

ДОНЯ СОЛ

О, с вас ще дойда!

ЕРНАНИ

С мен? По моя горски път?

И с моите храбреци, заплашвани от смърт,
чиято кръв кипи в коравите им жили,
понеже и до днес не са си отмъстили?
Нима такъв живот за вас би бил честит?
Нима не знаете, че аз съм зъл бандит?
Откак Испания без милост ме прогони
сред тия планини, под тия небосклони,
навред дружа с орли, живея в пещери —
там Каталония като сестра ме скри.
Растях с планинците, свободни, горди, смели...
Три хиляди от тях с мен биха в миг поели,
ако със своя рог ги призова на бой.
Защо треперите? Мислете... Боже мой,
да тръгнете след мен в горите, в планините,
сред хора-демони, прикрити, упорити,
да подозирате очи, уши, слова,
да ви пои поток, да спите на трева,
да слушате среднощ, с детето си в ръцете,
как яростно свистят куршумите проклети,
да водите такъв изгнанишки живот...
Да тръгнете след мен до моя ешафод?

ДОНЯ СОЛ
Ще тръгна...

ЕРНАНИ

Знатен е херцогът и любим е...
Баща му е живял с неопетнено име.
Богатства, титли, власт пред вашта красота
ще сложи...

ДОНЯ СОЛ

Утре с вас ще тръгнем сутринта.
Не ме корете пак за смелост като тая!
Мой ангел, демон мой дали сте, аз не зная,
но по следите ви покорно ще вървя —
като робиня... Вред с наведена глава
ще бъда с вас... Защо? Да обясня е мъчно,
но аз жадувам с вас да бъда неотлъчно,
да виждам вас, все вас... Щом стъпките замрат,
сърцето ми почти угасва в мойта гръд.
Не сте ли вие с мен, дори не съществувам,
но ако стъпките, които тъй жадувам,
погаят моя слух, това е верен знак,
че моята душа при мен се връща пак.

ЕРНАНИ (*притиска я в прегръдките си*)
Мой ангел!

ДОНЯ СОЛ

Утре тук с другари се върнете
и три пъти среднощ на портата чукнете!
Ще бъда смела.

ЕРНАНИ

Как? Разбирате ли аз какъв съм?

ДОНЯ СОЛ

Все едно... Ернани, тръгвам с вас!

ЕРНАНИ

Не! Щом като сама последвате ме вие,
не бива име, род, душата си да крие
Ернани — днес пастир поради лош късмет!
Приемате бандит, ала изгнаник клет?

ДОН КАРЛОС (*отваря с трясък вратата на шкафа*)

Защо приказвате тъй дълго и подробно?
Нима в такъв сандък на мен ми е удобно?

*Ернани отстъпва удивен. Доня Сол извиква и се скрива в прегръдките му, загледана уплашено
Дон Карлос.*

ЕРНАНИ (*с ръка върху дръжката на шпагата си*)

Какъв е този мъж?

ДОНЯ СОЛ

На помощ!

ЕРНАНИ

Нито звук!

Мълчете! Иначе ще вдигнем всички тук.
Когато съм до вас, каквото и да става,
за помощ чужд човек недейте призовава!

(На Дон Карлос.)

Какво си правил там?

ДОН КАРЛОС

Кой? Аз? И таз добра —
не съм препускал с кон през някаква гора!

ЕРНАНИ

Но който се е смял след дързък жест, рискува
да стане сам за смях...

ДОН КАРЛОС

Така ли ви се струва!

Сеньор, обичате очите й, разбрах;
и своите всяка нощ оглеждате във тях...
Но влюбен съм и аз и искам да узная
кой през прозореца се вмъква в тази стая,
докато чакам вълн.

ЕРНАНИ

Да свършим този спор!

Отдето влизам аз, излизайте сеньор!

ДОН КАРЛОС

Почакайте — и аз по доня Сол копнея.
Тогава да делим съкровището... В нея
видях тъй много жар, любов и доброта,
че и за двама ни навярно има тя.
Но кой сте вие, кой? Туй исках да узная
и взет за вас в нощта, се вмъкнах най-накрая
и ви подслушах... Да, признавам си това!
Но там се задуших... Дочувах ви едва.
Измачках се съвсем и изхвърчах тогава.

ЕРНАНИ

И шпагата ми тъй сега се задушава
и търси въздух чист...

ДОН КАРЛОС (*отвърща му с поклон*)

Добре, сеньор, разбрах!

ЕРНАНИ (*изважда шпагата си*)

Готов!

Дон Карлос изважда своята шпага.

ДОНЯ СОЛ (*хвърля се между тях*)
Ернани!

ДОН КАРЛОС
О, спокойствие, без страх!

ЕРНАНИ (*на Дон Карлос*)
Кажете, кой сте?

ДОН КАРЛОС
Хе! А вие? Кой сте вие?

ЕРНАНИ
Аз името си скрих, то дълго ще се крие,
додето моят враг не сети посред нощ
звукът му в своя слух, в гърдта си — моя нож!

ДОН КАРЛОС
А кой е този враг?

ЕРНАНИ
Защо са имената?
Пази се!

Кръстосват шпаги. Доня Сол пада, треперееща, в едно кресло. Чуват се удари по вратата.

ДОНЯ СОЛ (*става изплашена*)
Боже мой, кой чука на вратата?

Съперниците спират. През малката вратичка се втурва Доня Хосефа, силно изплашена.

ЕРНАНИ (*на Хосефа*)
Кой чука?

ДОНЯ ХОСЕФА (*на Доня Сол*)

Господи! Дойде внезапно той...
Сеньора, чичо ви...

ДОНЯ СОЛ (*склучва ръце*)
Херцогът?! Боже мой,
загубена съм!

ДОНЯ ХОСЕФА (*оглежда се наоколо си*)
Ах! Какви са тия шпаги?
И непознатият... Дуел! Исусе благи!

Двамата прибират шпагите си в ножниците си, Дон Карлос се загръща в наметалото си и смъква шапката над очите си. Чука се.

ЕРНАНИ
Той идва...

Чука се.

ГЛАС (*отвън*)
Доня Сол, отваряйте!

ЕРНАНИ
Не, не!

ДОНЯ ХОСЕФА (*изважда броеницата си*)
Ах, свети Якове, смили се ти поне!

Отново се чука.

ЕРНАНИ (*посочва на Дон Карлос шкафа*)
Дали да влезем там?

ДОН КАРЛОС
Във шкафа ли?

ЕРНАНИ

Ей богу,
ще се сберем...

ДОН КАРЛОС

Да, знам, че е широко много...

ЕРНАНИ (*сочи малката вратичка*)

Оттам?

ДОН КАРЛОС

На добър път. А аз оставам тук.

ЕРНАНИ

Ще заплатите с кръв, щом правите напук!

(На Доня Сол.)

С какво ли да подпра?

ДОН КАРЛОС (*на Доня Хосефа*)

Отваряйте вратата!

ЕРНАНИ

Защо?

ДОН КАРЛОС (*на смаяната Хосефа*)

Отваряйте! По-скоро!

Продължава да се чука. Доня Хосефа, разтреперана, отива да отвори.

ДОНЯ СОЛ

Майко свята!

СЦЕНА ТРЕТА

Същите, Дон Руи Гомес де SILVA; брадата и косите му са бели. Слуги със свещници.

ДОН РУИ

Мъже при доня Сол! И в тая тъмнина!
Елате всички тук и дайте светлина!

(На Доня Сол.)

Свети Хуане^[1], чуй! Кълна се, тази дама
не иска трима ни — тук са излишни двама!

(На двамата младежи.)

Сеньори, а защо сте тук по тоя час?
Когато Сид, Бернард живеели у нас^[2],
навред в Кастилия, мъжествени и бойки,
те тачели честта на старци и девойки.
Оръжието им по-леко е било,
отколкото за вас — изящно облекло.
Те са почитали мъжете с бели власи
и коленичели във църква с любовта си;
не мамели човек, дори и просяк хром,
и бранили до смърт честта на своя дом.
Щом искали жена, то без петно, веднага
пред всички, през деня, я взимали със шпага,
с кама... А колкото за тези храбреци,
които посред нощ, подобно на крадци,
делата си без срам на мрака доверяват
и чуждите жени безчестно съблазняват —
аз тук твърдя, че Сид, пращадото ни мил,

би взел за подлеци... Той би ги унизил
и пищния им герб, макар да няма равен,
би смазал с тъпото на своя меч прославен.
Тъй би постъпил той... Сравнявам със тъга
предишните мъже с мъжете ни сега!
Защо сте тук? Защо? Нали за да се каже,
че младите със мен се подиграват даже!
Със мен — саморски войн^[3]?... Да ме замерят с кал?
Смях да възбуддам аз — боеца побелял?
Не ще се смеете!

ЕРНАНИ

Херцог...

ДОН РУИ

Не говорете!

Какво! Днес имате кинжали във ръцете,
соколи, пиршества, ловджийски хрътки, лов
и песни, та чрез тях да вдъхвате любов,
пера по шапките и кадифени дрехи,
и балове, и смях, и радост, и успехи,
а скука ви гнети! И трябва ви сега
играчка... Аз ли? С мен си правите шега.
Разбихте я съвсем... Но нека, боже прави,
по вашите лица тя белег да остави!
След мен!

ЕРНАНИ

Херцог...

ДОН РУИ

След мен! Защо не ви е страх?

Сеньори, да не би това да е за смях?
Едно съкровище ще браня тук със сила —
честта на своя дом и на девойка мила.
Обичам доня Сол! Сред толкова жени
наскоро пръстен тя със мен ще размени.

Тъй чиста, прелестна — тук всички я обичат!
И щом излезна аз, когото тук наричат
Руи де Силва, щом, без да изпратя вест,
се върна, сварвам тук крадци на мойта чест.
Назад, бездушни, зли! Измийте си ръцете,
и вече никога жените не петнете!
Не, продължавайте! Добре е и така.

(Сваля огърлицата си.)

Туй „Златно руно“^[4] тук тъпчете със крака!

(Хвърля шапката си.)

Косите ми без жал веднага изскубете
и утре из града навред се похвалете,
че друг не е мърсил и няма да мърси
мъж с моето чело и моите коси.

ДОНЯ СОЛ
Сеньор...

ДОН РУИ *(към слугите си)*
Слуги, слуги! На помощ! Тук, веднага!
Камата, брадвата, толедската ми шпага!

(На двамата младежи.)

И двамата след мен!

ДОН КАРЛОС *(прави крачка напред)*
Не ни е до това!
Смъртта, херцог, съвсем внезапно призова
и Максимилиан — владетеля германски^[5].

(Отхвърля наметалото и открива лицето си, скрито под шапката.)

ДОН РУИ
Шега ли? Кралят!

ДОНЯ СОЛ
Ах!

ЕРНАНИ *(чиито очи пламват)*
Той кралят бил испански!

ДОН КАРЛОС *(с достойнство)*
Да, Карлос... Ти, херцог, не си ли полудял?
Тъй императорът, мой дядо, е умрял!^[6]
Научих ей сега... И както виждаш, тичам
на теб да известя, защото те обичам.
Дошъл съм за съвет. Ти си човек със ум.
Такъв е случаят... Напразно вдигаш шум!

Дон Руи отпраща хората си с ръка. Приближава се към Дон Карлос, когото Доня Сол разглежда със страх и изненада и върху когото Ернани, приютил се в един ъгъл, е вперил искрящите си очи.

ДОН РУИ
Защо се бавехте — не можех да отворя.

ДОН КАРЛОС
Причина имаше — ти идваш с много хора!
Дойдох да споделя държавна тайна тук
не с твоите слуги, а с теб и с никой друг!

ДОН РУИ
Простете! Външността, кралю...

ДОН КАРЛОС
О, боже прави!
На замъка Фигер наставник те поставих^[7] —

наставник днес на теб кого да назнача?

ДОН РУИ
Простете!

ДОН КАРЛОС
Престани! Защо не замълча?
Да, императорът се е представил богу.

ДОН РУИ
Умрял е дядо ви?

ДОН КАРЛОС
Херцог, аз страдам много!

ДОН РУИ
Кой е наследникът?

ДОН КАРЛОС
Франсоа е претендент.
Саксонският херцог е негов конкурент.^[8]

ДОН РУИ
Дали не знаете къде ще ги избират?

ДОН КАРЛОС
На Шпейр, Екс ла Шапел, на Франкфурт те се спират^[9] —
не знам добре...

ДОН РУИ
Кралю, да ви поживи бог!
Навярно този трон ви блазни...

ДОН КАРЛОС
Да, херцог!

ДОН РУИ

Полага се на вас!

ДОН КАРЛОС

Да, знам това!

ДОН РУИ

Баща ви
като велик херцог австрийски се прослави.
Там знаят — дядо ви в предсмъртния си час
е имал вас предвид, предал го е на вас.

ДОН КАРЛОС

При туй съм гражданин на Гент.^[10]

ДОН РУИ

Години вече,
откакто дядо ви видях! Цял век изтече —
единствен оцелях... Не виждам близък лик.
Да, императорът бе властен и велик!

ДОН КАРЛОС

Зад мен е Рим!

ДОН РУИ

Тиран не беше поначало,
а смел, с добра глава на немското си тяло!

(Навежда се и целува ръка на краля.)

Съчувствувам ви! Млад, а в мъка потопен!

ДОН КАРЛОС

Желае папата Сицилия от мен!
На император тя, аз знам, не се полага.
Щом император той ме възцари, веднага
Неапол ще му дам... Орелът да е мой —

ще видим след това как ще го скубе той!

ДОН РУИ

Как радостен би бил той — ветеран на трона,
да види върху вас могъщата корона!
Ще го оплача с вас, кралю! О, по-велик,
по-християнски крал не знам до тоя миг!

ДОН КАРЛОС

Хитрец е папата. Сицилия какво е?
Като парцал, висящ покрай земите мои —
пуст остров, къс земя, позната с нищета,
и край Испания едва се влачи тя.
Ти, синко мой, не дръж на този гърбав остров!
Към твоите земи е зле пришит и остро
се чувствува това... Империята ти
с лош вид е! Ножица! И тя ще заблести!
Не, отче, не! Света империя създавам
и други острови аз имам да прибавям.
Отнеха ми едни — ще я закърпя сам
с херцогства, с острови, тъй както аз си знам!

ДОН РУИ

Не страдайте, кралю! В империи небесни
сам дядо ви по-свят и по-велик ще блесне.

ДОН КАРЛОС

Франсоа е упорит, лукав, властолюбив!
Щом старецът умря, задебна с поглед див
империята му... Той Франция владее,
а в нея тъй добре, тъй леко се живее!
Чух дядото на Луи^[11] да шепне в късен час:
„Да бях сам бог-отец със двама сина аз,
един бих сторил бог, а втори — крал на Франция!“

(На Херцога.)

Как мислиш, за успех той има ли гаранция?

ДОН РУИ
Победи го красят.

ДОН КАРЛОС
Но той е чужденец,
не може папата да му даде венец.

ДОН РУИ
Като испански крал сте също недостоеен!

ДОН КАРЛОС
Но в Гент съм аз роден!

ДОН РУИ
Франсоа е храбър воин!
В последната война го потвърди съвсем.

ДОН КАРЛОС
Орелът кацне ли на моя царствен шлем,
ще литне също тъй...

ДОН РУИ
Кралю, латински вие
разбирате ли?

ДОН КАРЛОС
Зле.

ДОН РУИ
Това опасност крие!
Латинския език в Германия ценят!

ДОН КАРЛОС
Но ще послушат те испански тоя път!

Щом властен е гласът, не чака да се спори
и безразлично е на кой език говори.
Във Фландрия, херцог, отивам, искам там
да взема жезъла на император! Знам,
че бърза и Франсоа. Но аз ще го преваря!
И тъй — на път!

ДОН РУИ

Нима ще тръгне господаря,
преди да отърве от банди Арагон?
Врагът навред снове, изтръгва плач и стон.

ДОН КАРЛОС

На Аркос^[12] наредих до крак да ги избие.

ДОН РУИ

На вожда им дали сте наредили вие
да му се предаде?

ДОН КАРЛОС

А как се казва той?

ДОН РУИ

Не знам! Твърдят, че бил бунтовник и герой.

ДОН КАРЛОС

В Галиция се скрил, но скоро ще го хвана
с един отряд войска... Отдавна му се каня!

ДОН РУИ

Как! Значи той не бил из близката гора?

ДОН КАРЛОС

Не! Ще преспя у теб!

ДОН РУИ (*покланя се ниско*)

Кралю, благодаря!

(Повиква слугите.)

Отдайте почести на моя гост — на краля!

*Слугите се връщат с факли. Херцогът ги нарежда в две редици чак до вратата в дъното.
През това време Доня Сол се приближава бавно до Ернани. Кралят ги следи.*

ДОНЯ СОЛ *(тихо на Ернани)*
Тъй — утре в полунощ ще чакам за сигнала!
Три пъти ми чукни!

ЕРНАНИ *(тихо)*
Да!

ДОН КАРЛОС *(настрани)*
В полунощ? Така...

(Високо на Доня Сол, към която галантно пристъпва.)

Сеньора, мога ли да ви подам ръка?
Отвежда я до вратата. Тя излиза.

ЕРНАНИ *(с ръка върху дръжката на кинжала си, който е скрит на гърдите му)*
Ти, мой кинжал!

ДОН КАРЛОС *(връща се, настрана)*
На вид е странен и не бяга!

(Отвежда Ернани настрана.)

Аз ви направих чест, като кръстосах шпага
със вас, сеньор! За мен по сто причини днес
сте подозрителен, но аз бих бил без чест,

ако предателствам... Сега сте без защита.
Вървете!

ДОН РУИ (*върща се и сочи Ернани*)
Кой е той?

ДОН КАРЛОС

Един от мойта свита.

Излизат, съпроводени от слугите и факлите. Херцогът върви пред Краля със свещ в ръка.

[1] *Хуан от Авила* (1500–1569) — испански проповедник, съветник на Игнаций Лойола, обявен за светец. ↑

[2] *Когато Сид, Бернард живеели у нас...* — *Родриго Диас де Бивар*, известен като *Сид* (1043–1099) — испански рицар, прославил се с победите си над маврите; *Бернардо дел Карпио* — кастилски герой, живял през XI в., победил според преданието Сид. ↑

[3] *Със мен — саморски войн?* — *Самора*, град в областта Леон, където Бернардо дел Карпио победил сарацините. ↑

[4] *Туй „Златно руно“...* — рицарски орден, създаден от бургундския херцог Филип III Добрия (1429), чийто отличителен знак е златен овен; въведен в Испания от Карл V. ↑

[5] *... Максимилиан — владетеля германски.* — *Максимилиан I* (1459–1519), германски император от 1493 до 1519 г., представител на Хабсбургската династия. ↑

[6] *Тъй, императорът, мой дядо, е умрял!* — Максимилиан I е баща на Филип Красивия и дядо на Дон Карлос. ↑

[7] *На замъка Фигер наставник те поставих...* — Вж. бел. 18 към „*Марион Дьолорм*“. ↑

[8] *Франсоа е претендент. Саксонският херцог е негов конкурент.* — *Франсоа I* (1494–1547), крал на Франция от 1515 до 1547 г., както и саксонският херцог *Фридрих III Мъдрия* (1463–1525), бил съперник на Карлос I за императорската корона. ↑

[9] *На Шпейр, Екс ла Шапел, на Франкфурт те се спират...* — Съветът, който избира Карлос за император, се събира в действителност във Франкфурт. Юго променя историческата истина, за

да свърже провъзгласяването на Карл V с Екс ла Шапел, градът, в който е погребан легендарният император на франките Карл Велики. ↑

[10] *При туй съм гражданин на Гент.* — Карл V е роден във Фландрия, в град Гент. ↑

[11] *Чух дядото на Луи...* — Карлос има предвид Луи XII, крал на Франция от 1498 до 1515 г. ↑

[12] *На Аркос наредих...* — Херцог Аркос бил верен васал на Карлос. ↑

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

ЕРНАНИ (*сам*)

От твойта свита ли? От твойта свита... Да!
И вечно, ден и нощ, навред ще те следя
с очи, с кинжал в ръка, със всяка мисъл своя...
Че моят род чрез мен във теб преследва твоя!
А ето те сега съперник... Бях смутен —
въпросът „мъст — любов“ остана нерешен.
Сърцето ми не бе достатъчно голямо,
не мислех да мъстя, горях от обич само;
но щом желаеш ти, щом ти във тоя час
ми спомняш... Е, добре! Не съм забравил аз!
Да, любовта ми пак везните разлюлява,
но пак омразата надолу натежава.
От твойта свита? Да! Тъй каза ти сега.
И вече никога нито един слуга,
нито херцог, макар нозете ти да лиже,
ни майордом, дори да те обсипва с грижи,
ни царедворец, ни дресиран дворцов пес
но ще вървят след теб, тъй както аз от днес!
Какво ти искат тук кастилските дворяни?
Играчки, титли... да! Щом бъдат приласкани
със златната овца, те ще подвият крак.
Но малко ми са те! Не съм такъв глупак!
Не с празна щедрост ти ще се спасиш от мене,
а със душата си, с кръвта на своите вени,
с това, що би открил в сърцето ти без жал,
след дълго ровене победният кинжал!
Върви! След теб съм аз! От мен те дебне злото,
защото жад за мъст ми шепне на ухото.
Върви! Но аз слухтя безшумно в твоя път
и моите стъпки все след твоите вървят.
Щом заран ти, кралю, поспреш и се обърнеш,

вред като призрак блед насреца мен ще зърнеш.
А вечер, щом поспреш и взор обърнеш ти,
друг поглед ще съзреш горещо да пламти.

(Излиза през малката врата.)

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ РАЗБОЙНИКЪТ САРАГОСА

Двор пред двореца на Силва. Вляво високите дворцови стени, прозорец с балкон. Под прозореца малка врата. Вдясно и в дъното къщи и улици. Ноц. Тук-там, по фасадите на сградите, все още блестят осветени прозорци.

СЦЕНА ПЪРВА

Дон Карлос; Дон Санчо Санчес де Сунига, граф Де Монтерей; Дон Матиас Сентурион, маркиз Де Алмунян; Дон Рикардо де Рохас, сеньор Де Касапалма. Пристигат и четиримата начело с Дон Карлос, с нахлупени шапки, загърнати в дълги наметала, чиито краища се повдигат от шпагите им.

ДОН КАРЛОС (*разглежда балкона*)
Ето балконът й... Сърцето ми тупти.

(Посочва прозореца, който не е осветен.)

Не свети още, не!

(Шари с очи по другите осветени прозорци.)

И светлина блести
там, где не бих желал, а там, где търся нея,
е пълен мрак...

ДОН САНЧО

Кралю, да свършим със злодея!
Нима го пуснахте?

ДОН КАРЛОС

Дарих му път открит!

ДОН МАТИАС

Той може би е бил най-главният бандит!

ДОН КАРЛОС

Дали е главатар или служител верен,
не знам, но бе с лице на крал високомерен.

ДОН САНЧО
А името?

ДОН КАРЛОС (*вперил очи към прозореца*)
Фернан... Не! То завършва с „и“...

ДОН САНЧО
Ернани може би?

ДОН КАРЛОС
Да.

ДОН САНЧО
Той е!

ДОН МАТИАС
Той стои
начело...

ДОН САНЧО (*на Краля*)
Но какво говореха тогава?

ДОН КАРЛОС (*без да сваля очи от прозореца*)
От шкафа им проклет не всичко се долавя.

ДОН САНЧО
Защо го пуснахте? Или ви стана жал?

ДОН КАРЛОС (*обръща се високомерно и го гледа в лицето*)
Но, графе мой, така не се разпитва крал!
Двамата благородници мълчаливо отстъпват.
И впрочем в онзи миг не мислех за злодея;
аз виждах доня Сол, жадувах само нея.
Изгарям от любов! С какви очи е тя!
Два лъча, две звезди, две факли във нощта!
Говореха и аз от думите крилати
само: „Утре тук във полунощ елате!“

Но туй е главното. Щастлив съм, боже мой!
Докато с нож в ръка за плячка скита той,
докато дебне скрит и нечий гроб копае,
аз гълъбицата ще грабна, без да знае.

ДОН РИКАРДО
Кралю, послушайте един съвет от мен:
убийте ястреба и тя ще падне в плен!

ДОН КАРЛОС (*на Дон Рикардо*)
Да, графе! Точно тъй. Ценя добри съвети!

ДОН РИКАРДО (*покланя се дълбоко*)
Кралю, щом ставам граф, и графство посочете!

ДОН САНЧО (*живо*)
Не — грешка!

ДОН РИКАРДО (*на Дон Санчо*)
Моят крал ме прави граф.

ДОН КАРЛОС

Добре.

(*Посочва Дон Рикардо.*)

Изпуснах титлата — той да я прибере!

ДОН РИКАРДО (*отново се покланя*)
Благодаря, сеньор!

ДОН САНЧО (*на Дон Матиас*)
Нов граф се изтъркаля...

Кралят се разхожда в дъното и разглежда с нетърпение осветените прозорци. Двамата благородници разговарят на аванцената.

ДОН МАТИАС (*на Дон Санчо*)
Но с хубавицата какво ще прави краля?

ДОН САНЧО (*гледа недоброжелателно Дон Рикардо*)
Ще я направи май графиня в своя двор!
Щом тя роди му син, ще стане крал...

ДОН МАТИАС

Сеньор,

крал — незаконен син? Не, няма туй да мине!
Не съм видял крале, родени от графини.

ДОН САНЧО
Маркиз като вас ще бъде може би.

ДОН МАТИАС
И незаконен, той едва ли ще скърби.
Ще стане вицецрал в поробена държава.

Дон Карлос се завръща.

ДОН КАРЛОС (*гневно гледа осветените прозорци*)
Като очи отвред ревниво наблюдават!
Най-после! Вече два угаснаха... На път!
Как бавно в чакане минутите текат!
Кой би ги ускорил, за да политнат в мрака?

ДОН САНЧО
Но всеки между нас, кралю, така ви чака!

ДОН КАРЛОС
А пък народът — вас! Тъй вечно е било!

Последният осветен прозорец угасва.

Потъна всичко в мрак!

(Обърнат към прозореца на Доня Сол, който все още е тъмен.)

Проклетото стъкло!
Кога ще светне то? Нощта е тъй неясна!
О, доня Сол, изгрей като звезда прекрасна!

(На Дон Рикардо.)

Не е ли полунощ?

ДОН РИКАРДО

Почти.

ДОН КАРЛОС

Без шум, без вик
да свършим! Другият ще дойде всеки миг.

Прозорецът на Доня Сол светва. Нейната сянка се очертава върху осветеното стъкло.

Но вижте факла там! И сянка мълчалива!
До днес не е била зората тъй красива!
Я да побързаме! Сигнал очаква тя...
Ще чукна три пъти... И моята мечта
след миг ще слезе тук. Но ваште силуети
ще я изплашат, да!... Във сянката идете,
денете другия... И ще делим завчас:
за мен — девойката, разбойника — за вас!
Разбрахте ли?

ДОН РИКАРДО

О, да!

ДОН КАРЛОС

Пристигне ли, веднага
да бъде повален от удари на шпага!
Додето се свести, трофея мил и плах
ще отвлека далеч... Ще падне после смях!
Не го убивайте! Той е сърце горещо...
Храбрец е, а смъртта е сериозно нещо!

*Тримата благородници се покланят и излизат. Дон Карлос ги оставя да се отдалечат, после
пляска с ръце два пъти. На втория път прозорецът се отваря и Доня Сол се появява на
балкона.*

СЦЕНА ВТОРА

Дон Карлос, Доня Сол.

ДОНЯ СОЛ (*от балкона*)
Ернани, тук ли сте?

ДОН КАРЛОС (*настрани*)
Карамба! Нито звук!

(Отново пляска с ръце.)

ДОНЯ СОЛ
Сега.

(Затваря прозореца и светлината изчезва.)

След малко вратичката се отваря и се появява Доня Сол със светилник в ръка и с наметало на раменете.

Ернани!

Дон Карлос нахлупва шапката върху лицето си и се спуска бързо към нея.

(Изпуска светилника.)

Ах, това е някой друг!

Понечва да се върне. Дон Карлос изтичва към нея и я улавя за ръката.

ДОН КАРЛОС
Елате, доня Сол!

ДОНЯ СОЛ

Гласът е чужд! О, боже!

ДОН КАРЛОС
За чий по-влюбен глас така се разтревожи?
И аз съм влюбен в теб, а при това съм крал.

ДОН СОЛ
Как! Кралят?!

ДОН КАРЛОС
 Пожелай — ще стана твой васал!
Защото този тук, когото цял обсеби,
е твоят господар, крал Карлос, роб пред тебе.

ДОНЯ СОЛ (*мъчи се да се освободи от ръцете му*)
Ернани, помощ!

ДОН КАРЛОС
 Да, страхът е справедлив!
Държи те твоят крал, а не бандит ревнив.

ДОНЯ СОЛ
Не, вие сте бандит, достоен за похвала!
Заради вас от срам почервениявам цяла.
Нима е подвиг туй — със малко хитрина,
насила, посред нощ, да грабнете жена?
Стократно по-добър и без душа дребнава,
да бе се той родил, където заслужава,
да бе го бог дарил заслужено с венец,
Ернани би бил крал, а вие — прост крадец!

ДОН КАРЛОС (*опитва се да я привлече*)
Сеньора...

ДОНЯ СОЛ

Знаете, че беше граф баща ми!

ДОН КАРЛОС

Херцогство ще ви дам!

ДОНЯ СОЛ (*отблъсква го*)

Тъй не говорят с дами!

(Отстъпва няколко крачки.)

Не съм обвързана със господар такъв!

Баща ми е пролял за вас потоци кръв.

Метреса да съм? Не! Кръвта на бунт се вдига;
а за съпруга тя е малко, не достига!

ДОН КАРЛОС

Принцеса!

ДОНЯ СОЛ

О, кралю, търсете своя лов
сред другите жени — те просят за любов!
Но ако спрямо мен си служите с измама,
ще ви покажа тук, че съм жена и дама!

ДОН КАРЛОС

Добре, така да е, но чуйте ме поне!
Станете ми жена, императрица!...

ДОНЯ СОЛ

Не.

Примамка е това. Да сложим край на спора!
Най-искрено, кралю, със вас ще поговоря.
Ернани е мой крал! Защо ми трябва трон?
Бих предпочела въвн от вашия закон

да чувствам жажда, глад, година след година
живота си ведно със него да премина,
да страдам от войни, изгнание, печал,
отколкото да съм кралица с някой крал!

ДОН КАРЛОС
Щастлив е той!

ДОНЯ СОЛ
Нима? Бедняк, преследван вечно!

ДОН КАРЛОС
Бедняк, преследван... Да! Но любен тъй сърдечно!
Така самотен съм... А той е с ангел благ.
Нима ме мразите?

ДОНЯ СОЛ
Не ви обичам!

ДОН КАРЛОС (*сграбчва я насила*)
Как?
Не ме обичате? Но туй е безразлично!
Ще ме последвате! Ще ви принудя лично...
Елате! Искам ви! Аз не току-така
държа Испания и Индия в ръка!

ДОНЯ СОЛ (*бори се*)
Сеньор, смилете се! Това не са капризи.
О, вие сте ни крал! Графини и маркизи
принадлежат на вас... Те само чакат зов
да заплатят с любов на вашата любов.
А той? Какво е той? Един бедняк без вяра.
На вас принадлежат Кастилия, Навара,
Леон и Арагон, и десет кралства... Да!
Дори и Индия със златната руда!
Във вашите земи кой би посмял да влезе?
И слънцето над тях не може да залезе!^[1]

О, вие сте богат! Защо сте озлобен
и ме отнемате? Той има само мен.

Коленичи. Той се опитва да я отвлече.

ДОН КАРЛОС
Елате! Аз съм глух! Да, глух... Не се бавете!
От моите четири Испании вземете^[2]
която искате!

ДОНЯ СОЛ (*мъчи се да се освободи*)
Заради мойта чест,
освен камата ви не искам нищо днес!

Изтръгва камата от пояса му. Той я пуска и отстъпва.

Сега вземете ме!

ДОН КАРЛОС
Кама добре държите.
Разбрах сега защо бунтовника цените.

Иска да направи една крачка. Тя вдига камата.

ДОНЯ СОЛ
О, спрете! С вас и с мен ще свърша тоя път!

Той отстъпва още. Тя се извъръца и надава вик.

Ернани!

ДОН КАРЛОС
Замълчи!

ДОНЯ СОЛ (*с вдигната кама*)

Ни крачка! Инак — смърт!

ДОН КАРЛОС

Сеньора, кротостта — и тя предели има!

За да ви взема, с мен доведох още трима...

ЕРНАНИ (*изниква неочаквано зад него*)

Забравихте един!

Кралят се обръща и вижда Ернани, неподвижен зад него в сянката, със скръстени ръце под дългото наметало, което го обгръща. Широката периферия на шапката му е вдигната отпред. Доня Сол извиква, затичва се към Ернани и го прегръща.

[1] *И слънцето над тях не може да залезе!* — Перифраза на думите, които според историците произнесъл Карл V: „Над моята империя слънцето никога не залязва.“ ↑

[2] *От моите четири Испании вземете...* — В границите на испанската държава в началото на XVI в. влизали: Испания, Южна Италия, включително Сицилия, част от Нидерландия и владения в Южна Америка, която тогава наричали Индия. ↑

СЦЕНА ТРЕТА

Дон Карлос, Доня Сол, Ернани.

ЕРНАНИ (*неподвижен, със скръстени ръце и пламтящ поглед, устремен към краля*)

В небето се кълна!
Не мислех, че сте тук — сред тая тъмнина!

ДОНЯ СОЛ
Спасете ме!

ЕРНАНИ
Сега съвсем не се плашете,
любима!

ДОН КАРЛОС
Но защо, приятели проклети,
допускате при мен разбойнишкия вожд?

(Вика.)

Хей, Монтерей!

ЕРНАНИ
И той е в плен за тази нощ.
Не викайте сега безсилните им шпаги!
Не трима — шестдесет за мен ще дойдат, драги!
И всеки би могъл четирима да сломи.
Затуй да уредим конфликта си сами!
И тъй — девойката крадете неумело...
Кралю кастилски, туй е срамно, мръсно дело
и дело на подлец!

ДОН КАРЛОС (*усмивва се презрително*)
Бандитът ме кори!?

ЕРНАНИ

Е, да! Не съм аз крал. Но щом и крал дори
обижда туй сърце и грубо подиграва,
то моят гняв расте и тъй ни изравнява.
А руменият цвят на моето чело
е по-зловещ от шлем и кралско облекло!
Не се залъгвайте с надежди за разплата!

(*Улавя ръката му.*)

Разбирате ли кой ви хваща за ръката?
Баща ми бе убит от вашия баща...
О, ненавиждам ви — отнехте ми властта!
О, ненавиждам ви — крадете любовта ми!
О, ненавиждам ви — за вашите измами!

ДОН КАРЛОС
Добре.

ЕРНАНИ

Забравил бях омраза, дълг суров.
Живях с един копнеж. Живях с една любов
тя беше доня Сол... И как да не простена
пред този страшен риск да бъде похитена!
Забравил бях, но пак заставате пред мен.
Сеньор, но вие сте и луд, и непочтен!
Дон Карлос, ти си в плен на своята засада.
Ни бягство, ни другар! Това ти е награда.
Сам, обграден отвред, без власт и без пари.
Какво ще правиш?

ДОН КАРЛОС (*гордо*)
Как! Разпитвате дори?

ЕРНАНИ

Не бива да умреш от непознатата шпага!
Не бива мойта мъст така да ми избяга!
О, не, на никого сега не бих те дал!
Пази се!

(Изважда шпагата си.)

ДОН КАРЛОС

Аз съм ваш владетел, вожд и крал.
Убий ме без дуел!

ЕРНАНИ

Ти имаш памет славна —
излязох срещу теб със шпага неотдавна!

ДОН КАРЛОС

Но вчера не разбрах с кого бих имал чест:
не ме познавахте и вие сам... Но днес
узнахме кой с кого кръстосва своята шпага.

ЕРНАНИ

Възможно.

ДОН КАРЛОС

Без дуел. Убийте ме веднага!

ЕРНАНИ

Свещен си не за мен — за своя собствен двор!
Пригответе ли се?

ДОН КАРЛОС

Не. Убийте ме, сеньор!

Ернани отстъпва. Дон Карлос впира в него орлов поглед.

И вие мислите, че с мръсните бандити
така, от град на град, за плячка ще летите?
Че вие, цели в кръв, убиващи сред мрак,
ще станете сега великодушни пак?
Че ние, жертвите, ще бъдем благодарни
да осветим със меч камите ви коварни?
Не, не! Злодействата навред след вас вървят.
Дуели с вас ли? Не! Аз чакам своята смърт!

*Ернани, замислен и мрачен, върти няколко мига дръжката на своята шпага, после внезапно
се обръща към краля и счупва острието ѝ в плочите.*

ЕРНАНИ
Върви си!

Кралят се полуобръща към него и го гледа високомерно.

Среща с теб ще имаме отново.
Върви си!

ДОН КАРЛОС
Да, сеньор, но давам честно слово,
че щом се прибера в херцогския дворец,
ковчежника си аз ще викна със звънец...
Главата ви дали е вече оценена?

ЕРНАНИ
О, да!

ДОН КАРЛОС
От днес сте враг — с душа ожесточена,
предател и бунтар... Ще ви преследвам сам,
ще ви прогоня въвн от кралството си...

ЕРНАНИ

Знам.

Изгонен съм...

ДОН КАРЛОС

Добре.

ЕРНАНИ

Но във земите френски
ще ида.

ДОН КАРЛОС

Стана ли аз император немски,
ще ви изгоня пак...

ЕРНАНИ

О, знам, че си жесток.
Останалият свят е толкова широк!
Не би ме уловил с безсилната си злоба.

ДОН КАРЛОС

Щом бъде мой светът...

ЕРНАНИ

То мой ще бъде гроба!

ДОН КАРЛОС

Но заговора ви — ще го осуетя!

ЕРНАНИ

Накуцва всяка мъст, едва пристъпва тя,
но все ще дойде...

ДОН КАРЛОС (*полуусмихнат, презрително*)

Аз, да гоня в късни ноци
жената на бандит?!

ЕРНАНИ (*очите му пламват*)

Кралю, държа те още!
Чуй, бъдещ цезаре с безсилно свит юмрук,
не ми припомняй пак, че пленник мой си тук,
защото, стисна ли ръка да те накажа,
имперския орел в яйцето му ще смажа!

ДОН КАРЛОС
Опитай се!

ЕРНАНИ
Върви!

(Сваля плаща си и го хвърля върху раменете на краля.)

Вземи и моя плащ,
защото се боя — ще срещнеш някой наш...

Кралят се загръща в плаща му.

Върви си! Мойта мъст ще чака друга дата.
Сега за всеки друг главата ти е свята!

ДОН КАРЛОС
Сеньор, понеже с мен говорите така,
не чакайте добро от моята ръка!

(Излиза.)

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Ернани, Доня Сол.

ДОНЯ СОЛ (*улавя ръката на Ернани*)
Да бягаме сега!

ЕРНАНИ (*отблъсква я нежно*)
Така се случи, мила!
Премного съм злочест. Ще имате ли сила
да бъдете до мен сред толкова злини,
изцяло и докрай през земните си дни?
Желанието ви е толкова достойно!
Но, боже, бива ли да отнеса спокойно
това съкровище във мойта пещера?
То пламенна любов и в краля разгоря.
Да взема доня Сол и тя да бъде моя,
да тръгне с бурята, да се прости с покоя,
и да я впрегна сам в един такъв хомот,
е твърде късно... Мен ме чака ешафод!

ДОНЯ СОЛ
Какво говориш?

ЕРНАНИ
Аз обидих краля много.
Понеже му простих, ще ме накаже строго.
Да, той е може би в двореца си сега!
Той вика всеки страж и всеки свой слуга,
палачи, графове...

ДОНЯ СОЛ
Сърцето ми се стяга!
Ернани! Боже мой! Да бягаме веднага!

ЕРНАНИ

Как! С теб ли? Никога! Над мен се свечери.
Когато ти преди сърцето си разкри,
добра и влюбена, със нежност до забрава,
аз можех да ти дам и себе си тогава,
и моя чист поток, и моята гора,
изгнанишкия хляб, планинската зора,
зеленото легло и любовта си жива,
но да ти дам сега и ешафод? Не бива!
Единствено за мен го пазя...

ДОНЯ СОЛ

Но нали

ми беше обещал?

ЕРНАНИ (*пада на колене*)

Мой ангел! Как боли
да виждаш, че смъртта е близо, че във мрака
развръзка кървава безмилостно те чака!
Но тук твърдя, макар и в грижи потопен,
макар изгнаник клет, макар дори роден
във люлка кървава като сред скръб коварна,
аз съм щастлив човек, защото сте ми върна
и ме обичате, защото с благослов
над моето чело поръсихте любов!

ДОНЯ СОЛ (*наведена над лицето му*)
Ернани!

ЕРНАНИ

Господ-бог премного ме почете!
Над пропастта ми той постави нежно цвете.

(*Става.*)

Не разговарям с вас във тоя мрак дълбок,
а с вечното небе и със самия бог!

ДОНЯ СОЛ
Да тръгнем, мили!

ЕРНАНИ

Не! Престъпно е... Мълчете!
Да падна в пропастта с откъснатото цвете?!
Иди си! Стига ми, че дъхнах аромат.
Свържи живота си, от мен превърнат в ад,
дори със стареца... Ернани си отива.
Аз влизам пак в нощта, ти остани щастлива!

ДОНЯ СОЛ
Не, с теб ще дойда аз! Да имам късче там
от смъртния ти плащ...

ЕРНАНИ (*притиска я в прегръдките си*)
О, нека тръгна сам!

(Откъсва се от нея с конвулсивно движение.)

ДОНЯ СОЛ (*с болка, скръствайки молитвено ръце*)
Ернани! Бягаш ли? Ти значи ме увлече,
плени едно сърце и го отблъскваш вече!
След толкова любов и болка, и тъга
защо да не умра щастлива с теб сега?

ЕРНАНИ
Аз съм прокуденик... И гибел предвещавам.

ДОНЯ СОЛ
Неблагодарник си!

ЕРНАНИ (*връща се*)

Добре. Добре. Оставам...
Ти искаш, ето ме! Ела до мен, ела!
Ще бъда дълго с теб, щом ти го пожела.
Да ги забравим днес!

Сядат на една пейка.

Седни на тоя камък!

(Сяда в нозете ѝ.)

Очите ти горят и ме обливат с пламък.
Запей ми тази нощ под лунните лъчи!
Ти тъй ми пееше със сълзи на очи.
Да бъдем радостни! Препълнената чаша
да вкусим заедно! Минутата е наша...
Поговори ми пак! О, миг незаменим!
Да бъда все така и влюбен, и любим!
Да бъдем с теб сами! О, миг безкрайно светъл!
Да шепнем за любов по тъмно, без свидетел!
Аз искам да заспя на твоята скъпа гръд.
О, моя красота! О, доня Сол!

Звън на далечни камбани.

ДОНЯ СОЛ (*става уплашена*)

Звънят...

Тревога! Чуваш ли?

ЕРНАНИ (*продължава да лежи в нозете ѝ*)

Камбаните защо са?

За нашта сватба звън...

Звънът от камбаните се усилва. Неясни викове, факли и светлини от всички прозорци, върху покривите, по всички улици.

ДОНЯ СОЛ

Виж, светна Сарагоса!

О, бягай! Боже мой!

ЕРНАНИ (*приповдига се*)

И факли в наша чест!

ДОНЯ СОЛ

Не! Сватба с мъртъвци! Гробовна сватба днес...

Звън на оръжие. Викове.

ЕРНАНИ (*пак ляга върху каменната пейка*)

Заспи до мен!

ЕДИН ПЛАНИНЕЦ (*изтичва със сабя в ръка*)

Сеньор, тълпа стрелци напада,
отвсякъде тече, нахлува по площада...
Тревога! Бягайте!

Ернани става.

ДОНЯ СОЛ (*бледна*)

Да, бягайте отвъд!

ПЛАНИНЕЦЪТ

На помощ!

ЕРНАНИ (*на Планинеца*)

Ето ме!

СМЪТНИ ВИКОВЕ (*отвън*)

Смърт на бандита! Смърт!

ЕРНАНИ (*на Планинеца*)

Дай шпагата!

(На Доня Сол.)

Прости!

ДОНЯ СОЛ

Убих те аз самата!

Къде?

(Показва му малката вратичка.)

Ела оттук — след мене през вратата!

ЕРНАНИ

Как! А другарите?

Шум и виковете.

ДОНЯ СОЛ

О, тоя шум раздра
сърцето ми!

(Задържа Ернани.)

Помни: умреш ли — ще умра!

ЕРНАНИ *(държи я в прегръдките си)*

Целувка?

ДОНЯ СОЛ

Мили мой, за миг — да те погледна!

ЕРНАНИ *(целува я по челото)*

Това е първата...

ДОНЯ СОЛ

И може би последна!

Той тръгва. Тя пада върху пейката.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ
СТАРЕЦЪТ
ЗАМЪКЪТ НА СИЛВА В АРАГОНСКИТЕ
ПЛАНИНИ

Галерия с портрети на рода Де Силва; голяма зала, чиято украса са тези портрети, поставени в богати рамки и увенчани с херцогски корони и златни гербове. В дъното висока готическа врата. Между портретите висят доспехи от различни векове.

СЦЕНА ПЪРВА

Доня Сол, в бяло, стои изправена до масата: Дон Руи Гомес де Силва, седнал в своето голямо херцогско кресло от дъбово дърво.

ДОН РУИ

Най-сетне! Днес! След час ще има сватба тук
и аз ще бъда твой не чичо, а съпруг.
Прости ли ми? Сгреших... Постъпих безогледно.
Ти имаше лице ту румено, ту бледно.
Бях подозрителен... Затуй те обвиних,
без нищо да съм чул. Така те оскърбих.
Как лъже външността! И сме несправедливи!
Макар че бяха там младежите красиви,
какво?! Не биваше да вярвам на очи!
Но аз съм твърде стар и вече ми личи.

ДОНЯ СОЛ (*спокойно и надменно*)
Но стига със това! Че кой ви укорява?

ДОН РУИ

Не! Трябваше да знам, че си с душа такава,
и чиста, и добра, че доня Сол си ти,
че благородна кръв в сърцето ти тупти.

ДОНЯ СОЛ

О, да! Испанска кръв тече във моите жили —
ще видят скоро...

ДОН РУИ (*става и отива към нея*)

Чуй! Човекът няма сили
да се владее сам, когато като стар
се влюби... Той е зъл, ревнив — и няма цяр!
Защото хубостта и младостта небрежна

му вдъхват само страх и болка безнадеждна.
Защото завистта към някакъв младеж
му носи само срам... Любовният копнеж
го буди с пламъци, сърцето му пленява,
запазва млад духа, а тялото забравя!
Щом видя млад пастир — да, спомням си това!
Той пее, а пък аз замислено вървя:
той — сред зелен простор, аз — в глъхнали алеи,
тогава си шептя: „От моите кули вее
и старост, и тъга...“ С готовност бих ги дал,
бих дал нивя, горд без капчица печал,
бих дал стадата си, бих дал развалините,
рода си, герба си и моите знаменити,
почитани деди, които ме зоват,
за младото сърце, за прост овчарски кът.
О, той е тъмнокос и като тебе с ясен
и хубав поглед... Ти би казала: „Прекрасен!“
Разбирам, мислиш ти, че аз съм вече стар
и титлата херцог за тебе няма чар.
Да, ясно ми е... Виж как силно аз те любя!
Бих всичко дал пред теб да бъда млад и хубав!
Безсмислени мечти! Да бъда хубав, млад,
а дълго преди теб ще спя в гробовен хлад.

ДОНЯ СОЛ
Кой знае?

ДОН РУИ
Вярвай ми, че тези кавалери
не виждат обичта, че те са лицемери!
Повярва ли мома на някого от тях,
дори и да умре, възбужда само смях.
Те птици са, цвърчат, с крила в безброй украси
с перата си ведно променят любовта си.
А старците стоят без глас, без цвят дори,
ала крилата им са верни и добри.
И тъй сме предани — с походка ъгловата,

с набръчкано лице, без бръчки във сърцата!
Обикне ли старик, то нека го щадят!
Сърцата винаги с младежка страст туптят.
Чуй! Моята любов не бляска твърде много,
не е играчка тя... И гледа някак строго —
дълбока, бащинска, пропита с мъжество,
като креслото ми от дъбово дърво.
Така те любя аз, изпълнен с обич свята,
тъй както всички тук обичаме зората,
различните цветя и тая висина...
Да гледам твоята походка на сърна
и чистото чело, и твоя поглед ясен —
за мен ще бъде пир и вечен, и прекрасен!

ДОНЯ СОЛ
Уви!

ДОН РУИ

И после, виж! Цени се в тоя век,
когато, уморен, угасва стар човек,
когато бавно спре пред мрамора на гроба,
да срещне гълъб чист, жена без капка злоба
и тя да го търпи, да се държи добре,
защото стареца наскоро ще умре!
Това е свят закон и с право той увлича
едно добро сърце, което се обрича
да бди над стареца до сетния му ден —
без обич може би, но пълно с дълг свещен!
От този миг за мен ще бъдеш ангел властен,
ще подмладиш духа на стареца злощастен;
до сетния ми час ще бъдеш с мен добра —
загрижена сестра, покорна дъщеря!

ДОНЯ СОЛ

Защо пък да не ви достигна и задмина?
Та за да бъдеш жив, съвсем не е причина
това, че бил си млад... И знам едно поне:

издържа старецът, младежът — често не!
За миг клепачите затварят му очите,
тъй както плочите — гробовете разкрити.

ДОН РУИ

О, мрачни мисли! Как говорите пред мен
в един така свещен, така тържествен ден!
Ударил е часът, а колко сте сурова!
Защо за църквата все тъй не сте готова?
По-бързо! Доня Сол, минутите текат.
Воала! Роклята!

ДОНЯ СОЛ

Не бързам тоя път!

ДОН РУИ

Как!

Влиза един Паж.

Казвай, Иакес!

ПАЖЪТ

Сеньор, навън във мрака
поклонник някакъв или бедняк ви чака
и моли за подслон.

ДОН РУИ

Какъвто и да е,
той носи щастие... Защо не го прие?
Да влезе! Но кажи, какви са новините
за онзи главатар на толкова бандити,
разбунил тоя край с въстание и кръв?

ПАЖЪТ

Ернани е убит! Той бе планински лъв,

НО СВЪРШИ...

ДОНЯ СОЛ (*настрани*)
Боже мой!

ДОН РУИ
Как?

ПАЖЪТ
Те са разгромени!
Сам кралят ги следи с бойци въоръжени.
Животът му е бил прескъпо оценен,
но казват, че сега е мъртъв.

ДОНЯ СОЛ (*настрани*)
Как! Без мен?
Ернани?

ДОН РУИ
Значи той е мъртъв? Слава богу!
Любима, тази смърт ме радва твърде много.
Върви се пригответи с готовност и любов
за двойно празненство!

ДОНЯ СОЛ (*настрани*)
Да, с траурен покров!

(Излиза.)

ДОН РУИ (*на Паж*)
Отнес брилянтите и малката корона!

(Сяда отново в креслото си.)

Знам — тя ще бъде с тях подобна на мадона.
А пред брилянтите, пред нейните очи

би паднал и монах и с почит ще мълчи.
Къде е гостът ни? Той молел се горещо
за покрив... Ние с теб заплеснахме се нещо!

Пажът се покланя и излиза.

Защо да чака вѐн? Не бива тѐй!

*Вратата в дѐното се отваря. Влиза Ернани, преоблечен като поклонник. Херцогът става и
отива да го посрещне.*

СЦЕНА ВТОРА

Ернани се спира на прага.

ЕРНАНИ

Сеньор,

мир и любов над вас!

ДОН РУИ (*приветства го с ръка*)

Бог в синия простор

да бди над всички ни!

Ернани влиза. Херцогът сяда.

Поклонник си?

ЕРНАНИ (*покланя се*)

Така е.

ДОН РУИ

Навярно прекосил Армила^[1]?

ЕРНАНИ

Там витае

смъртта... По-кротък път избрах...

ДОН РУИ

Там има бой

с бандитите?

ЕРНАНИ

Не знам.

ДОН РУИ

А вождът — как е той,

Ернани?

ЕРНАНИ

Не, сеньор, не съм го чувал даже!

ДОН РУИ

Как! Толкова по-зле... И може да се каже,
че губиш само ти! Ернани е бандит!
Години е вилнял... Отидеш ли в Мадрид,
бесило ще съзреш — врата му то ще стиска...

ЕРНАНИ

О, не...

ДОН РУИ

Главата му ще вземе който иска!

ЕРНАНИ (*настрани*)

Да дойде!

ДОН РУИ

За къде си тръгнал ти?

ЕРНАНИ

Сеньор,

за Сарагоса съм!

ДОН РУИ

За някой свят събор?

В чест на Мадоната?

ЕРНАНИ

На святата Мадона!

ДОН РУИ

Пиларска?

ЕРНАНИ

Да, сеньор!

ДОН РУИ

Нетачеци закона

не биха спазили един такъв обет.

Ще стигнеш там... Какво ще правиш занапред?

Мадоната видял — нима това е всичко?

ЕРНАНИ

Това е моето желание едничко!

Да видя свещите, да видя нея там —

във сребърен ковчег, блестяща в своя храм!

И пак насам...

ДОН РУИ

Добре. Как те зоват? Кажу ми!

Наричам се Руи де Силва.

ЕРНАНИ (*колебае се*)

Мойто име?!

ДОН РУИ

Щом искаш, премълчи! Не ще те укоря!

Ти молиш за подслон?

ЕРНАНИ

О, да!

ДОН РУИ

Благодаря!

Бъди добре дошъл! И както ти обичаш,

живей във моя дом! Мой „гост“ ще се наричаш.

И който и да си, не правя днес въпрос.

Ако го праща бог, и дяволът е гост!

Двукрилата врата в дъното се разтваря. Влиза Доня Сол в булчинска премяна. Зад нея пажове, слуги и две прислужнички, които носят върху кадифена възглавка гравирано сребърно ковчеже и го поставят на масата. В него се намират скъпи украшения: херцогска корона, гривни, колиета, перли и диаманти в безпорядък. Ернани, задъхан и слисан, гледа Доня Сол с пламтящи очи, без да слуша херцога.

[1] *Навярно прекосил Армила?* — Селце, разположено на около 100 км от Сарагоса, през което преминавали всички поклонници, идващи от Северна Испания. ↑

СЦЕНА ТРЕТА

Същите, Доня Сол, слуги, пажове, прислужнички.

ДОН РУИ (*продължава*)
Мадоната за мен е тука. Виж — пристъпя...
Щом я помолиш, тя дарява радост.

(Отива да подаде ръка на Доня Сол, все така бледа и печална.)

Скъпа!
Как! Без корона ли? Без пръстен в тоя ден?

ЕРНАНИ (*с гръмък глас*)
Кой иска златото, предлагано за мен?

Всички се обръщат учудени. Той разкъсва дрехата си на поклонник, захвърля я в крачката си и застава пред всички, облечен като планинец.

Аз съм Ернани!

ДОНЯ СОЛ (*настрани, радостно*)
Жив! О, боже!

ЕРНАНИ (*на слугите*)
Да, бандита,
когого дирят вред...

(На херцога.)

И кой съм — всеки пита.
Диего, Перес? Не... Ернани ме зоват.

По-честно име днес не могат да петнят.
Аз съм прокуденик! Вземете ми главата
и сватбения пир ще ви платят със злато!

(На слугите.)

Аз ви я давам в дар... Ще ви платят добре!
Да, да! Вържете ме! Кой може да ви спре?
Не, безполезно е, една верига здрава
навеки ме държи...

ДОНЯ СОЛ *(настрани)*

Горко ми!

ДОН РУИ

Лошо става.

Ха, гостът ми е луд!

ЕРНАНИ

Бандит — това съм аз!

ДОНЯ СОЛ
Не вярвайте!

ЕРНАНИ

Сеньор, бях откровен пред вас!

ДОН РУИ
Как! Толкова пари? Нима не ви е ясно?
Аз съм несигурен в слугите си.

ЕРНАНИ

Прекрасно!

Дано се съблазни поне един от тях!

(На слугите.)

Предайте ме!

ДОН РУИ (*опитва се да го накара да замълчи*)

Мълчи! Нима не те е страх,
ако повярват?

ЕРНАНИ

Не! Сега е тъкмо сгода.
Аз съм бунтовникът, зоват ме сред народа
Ернани!

ДОН РУИ

Замълчи!

ЕРНАНИ

Ернани!

ДОНЯ СОЛ (*с угаснал глас на ухото му*)

О! Мълчи!

ЕРНАНИ (*полуобърнат към Доня Сол*)

Да, сватба става тук! Но чувам — глас звучи.
И мене ме зоват.

(*На херцога.*)

Невестата ми вярна
не е тъй хубава, но и не е коварна!
Тя е Смъртта.

(*На слугите.*)

Кои от вас ще се решат?

ДОНЯ СОЛ (*тихо*)

Смилете се!

ЕРНАНИ (*на слугите*)

За мен куп злато ще платят!

ДОН РУИ

Това е демон!

ЕРНАНИ (*на един млад слуга*)

Ти! Ще станеш твърде лесно
човек, а не слуга... Аз ти говоря честно!

(На слугите, които остават неподвижни.)

Какво? Треперите? Все тъй не ми върви!

ДОН РУИ

Не ще ви предадат — ще заплатят с глави!
Дори да си бандит, да си пропит с коварство,
дори да ми дадат за теб огромно царство,
все пак си гостенин, дори от своя крал
ще те закрилям... Бог на мене те е дал!
Ще бдя над теб до смърт, макар да си Ернани!

(На Доня Сол.)

Да, доня Сол, след час ще бъдем с вас венчани!
Сега идете си! Настъпва вече нощ.
Затварям замъка!

Излиза. Слугите го следват.

ЕРНАНИ (*гледа отчаян пояса си, на който няма никакво
оръжие*)

Ах, нямам даже нож!

След като херцогът излиза, Доня Сол прави няколко крачки, като се преструва, че се кани да последва прислужничките, после се спира и след като и те излизат, се връща разтревожена при Ернани.

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Ернани, Доня Сол.

Ернани разглежда с хладен и сякаш разсеян поглед сватбения накит, поставен върху масата; после поклаща глава и очни му пламват.

ЕРНАНИ

Да, поздравявам ви! Съвсем не се преструвам!
Прекрасни накити — и аз им се люблювам!

(Приближава до скъпоценностите.)

Добър е пръстенът, короната гори!
Разкошно колие, а гривната дори
е рядка... но разбрах — по-редки са жените,
които днес не са с двуличие пропити.

(Пак разглежда ковчежето със скъпоценности.)

Но той... Срещу това какво получи той?
Как! Мъничко любов? Тъй малко? Боже мой,
какво предателство! Какви очи лъжливи!
Навярно ви е дал и бисери фалшиви,
и вместо злато — мед, олово, стъкълца,
фалшиви бисери, фалшиви нещица!
И като всичко тук — фалшиво несъмнено —
и вашето сърце е само позлатено!

(Връща се при ковчежето.)

Не! Всичко е добро, с безспорна красота!

Не би ви лъгал той пред прага на смъртта.
О, всичко има тук!

(Взема един след друг накитите от ковчежето.)

Халка от злато — фина,
брилянти, обеци, венец на херцогиня...
Награда за любов най-вярна — няма спор!

ДОНЯ СОЛ *(отива до ковчежето, рови в него и изважда една кама)*

Защо не стигнахте до дъното, сеньор?

Ернани извиква и пада в нозете ѝ.

От Карлос с помощта на светлата Мадона
Камата взех — нали ми бе предложил трона?
Отказах зарад вас... А вие...

ЕРНАНИ *(все още на колене)*

О, мълчи!

О, нека тъй стоя пред тъжните очи
и тъй да изсуша сълзите ти прикрити,
а след това вземи кръвта ми за сълзите!

ДОНЯ СОЛ *(трогната)*

Простих ти, мили мой! Сърцето ми тупти,
препълнено с любов.

ЕРНАНИ

Тя вече ми прости
и ме обича! Кой могъл би да предскаже,
че тя ще ми прости, че ме обича даже?
Мой ангел, търсил бих, целувал бих в захлас
дори и стъпките, оставени от вас!

ДОН СОЛ
Приятелю!

ЕРНАНИ

Към теб бях много груб, любима!

Кажи: „Обичам те!“ Във тия думи има
надежда и любов. Знам, женските уста
тъй, без усилие, лекуват в миг скръбта.

ДОНЯ СОЛ (*потънала в себе си, без да го чува*)
Как! Моята любов тъй слабо ли познава?
Та биха ли могли мъже с душа дребнава
да уловят във плен, безумен и суров,
сърцето на жена, ранено от любов?

ЕРНАНИ

Уви! Аз клеветя! На твое място, мила,
бих изкрещял: „Мълчи!“, не бих намерил сила
да слушам този луд. Той, без да прецени,
милува някого, но първо го рани.
Бих казал: „Махай се!“ О, мила, отблъсни ме!
Ще благославям аз любимото ти име,
защото бе добра, а аз — безкрайно лош,
почерних твоя ден със мрачната си нощ!
Знам, твоят дух е чист, възвишен и прекрасен
виновна ли си ти, че аз съм тъй ужасен?
Вземи херцога! Той е пълен с доброта.
Олмедо има той от майка, от баща —
град Алакала... Бъди щастлива и богата!
А знаеш ли какво ще ти даде съдбата
чрез моята ръка? Чуй: зестра от печал!
И кръв или сълзи ще бъдат твоят дял!
Вериги, ужас, смърт и бягство от закона —
това ще е за теб и накит, и корона.
Не е поднасял мъж, на никаква цена,
такъв венец от скръб на своята жена!
Старика ти вземи! Ах, той те заслужава!

Кой би повярвал днес че за жена такава
ще бъда подходящ? Кой, щом ни види тук,
теб — нежна, прелестна, мен — груб, с корав юмрук,
теб — блед и кротък цвят, цъфтящ в градини скрити,
мен — тласкан в бурята неспирно към скалите,
кой би твърдял, че с теб ще тръгнем в път блажен!
Не! Мъдрият творец е прав — не си за мен!
Разбрах, не съм за теб! Сега се примирявам.
Плених сърцето ти — с готовност пак го давам
на по-добрия... Бог на мен не би те дал.
Лъжа е, че такъв е твоят жизнен дял!
О, сбогом, мъст, любов! Над мен се свечерява
и с двойната мечта потъвам във забрава.
Дори не отмъстих, не чух и страстен зов —
определен за мъст, аз бях пропит с любов!
Прости ми и върви, туй моля с устни бледни.
Чуй тези две молби, защото са последни!
Ти си живота, аз — смъртта... Ведно със мен
защо да се вградиш във моя гроб студен?

ДОНЯ СОЛ
Жесток си!

ЕРНАНИ

Арагон! И ти, Естрададура!
Замисля ли добро, съдбата го разтуря!
Взех ваште синове, за да възвърна с чест
и с бой правата си, но те са мъртви днес —
най-храбрите мъже на храбрата родина.
Да, всеки в кървав бой като храбрец загина,
спи възнак и пред бог разтвори ли очи,
ще види синева и слънчеви лъчи.
Това е участта на моите другари.
Такава ли съдба над теб да се стовари?
Херцогът, пъкълът и тоя крал дори,
когото щеш вземи — от мен са по-добри.
Сам, без приятели... Те всички са далече,

напуснаха ме те. Твой ред дошъл е вече!
И нека бъда сам. Спаси се от смъртта!
В религия недей превръща любовта!
Иди си! Може би ме мислиш за разумен —
че като другите вървя по път безшумен,
но право към целта... Не е така, уви!
Свести се! Аз съм мощ, която все върви.
Сляп, глух, оръдие на тайни неразкрити!
Душа на клет бедняк, роден от тъмнините!
Къде вървя? Не знам. Но ветрове свистят
и зла съдба, и те ме тласкат все на път.
Аз слизам, без да спра. Не мога да се върна.
Поспра ли само миг и морен се обърна,
дочувам глас: „Върви!“ — и слизам в пропастта.
От пламък или кръв червена зее тя.
Пред моя устрем луд руши се всичко, стене.
Горко на този, що докосне се до мене!
Върви си, напусни фаталния ми път!
Неволно сея вред беди и нося смърт!

ДОНЯ СОЛ
О, боже!

ЕРНАНИ

Страшно зъл е моят демон. Ето
че щастие за мен е чудото, което
не е създал. А ти си щастиято тук!
Но ти не си за мен. Бъди щастлива с друг!
Ще грейне може би над мен звезда, но няма
да ѝ повярваш ти... И то ще е измама.
Вземи херцога!

ДОНЯ СОЛ

Не! Не искам тоя брак!
Сърцето ми кърви, разкъсвате го пак!
Не ме обичате!

ЕРНАНИ

Любима, в тоя замък
ти си огнището, което с ласкав пламък
ме стопля! Но прости, че си отивам аз!

ДОНЯ СОЛ

Не ви се сърдя! Не! Но ще умра без вас!

ЕРНАНИ

Как! Да умреш? За мен? Но никой не умира
за толкоз мъничко!

ДОНЯ СОЛ (*оставя да бликнат сълзите ѝ*)
Така...

(Отпуска се в едно кресло.)

ЕРНАНИ (*сяда до нея*)

Плачът раздира
гърдите ми. Сгрехих! Кой би ми отмъстил?
Ти пак ще ми простиш! Кой би ти обяснил,
че страдам, щом за мен една сълза проблесне
и дави пламъка в очите ти чудесни?
Другарите ми днес са мъртви. Пада мрак!
Прости! Обичал бих, но сам не зная как!
Уви! Обичам те, обичам те, любима!
Не сълзи! По-добре смъртта! О, ако имах,
аз бих ти дал света! Но съм така злочест!

ДОНЯ СОЛ (*хвърля се на шията му*)

Прекрасен, щедър лъв за мен сте вие днес!
Обичам ви!

ЕРНАНИ

Смъртта не би била тъй груба,
щом идва с любовта!

ДОНЯ СОЛ

От все сърце ви любя!

Мой мили, от любов душата ми гори!

ЕРНАНИ (*скланя глава на рамото ѝ*)

Бих срещнал радостно кинжала ти дори!

ДОНЯ СОЛ (*с молба*)

Нима не ви е страх? За тия думи бърже
би ви наказал бог.

ЕРНАНИ (*все така склонен на рамото ѝ*)

Тогава да ни свърже!

Ти настоя. Добре. Готов съм тоя път!

Двамата, в прегръдките един на друг, се гледат възхитено, без да виждат, без да чуват, потънали изцяло във взаимно съзерцание. Влиза Дон Руи през вратата в дъното. Той ги вижда и се спира като вкаменен на прага.

СЦЕНА ПЕТА

Ернани, Доня Сол, Дон Руи.

ДОН РУИ (*неподвижен, със скръстени ръце, стои на прага*)
Гостоприемството така ли днес ценят?

ДОНЯ СОЛ
Херцогът!

Двамата се обръщат, като че ли ненадейно пробудени.

ДОН РУИ (*все така неподвижен*)
Туй ли е от госта ми отплата!
Хей, старче, виж дали висока е стената,
дали затворени са външните врати!
Виж спят ли стражите, огледай всички ти,
търси оръжие, каквото подобава,
шейсетгодишен, пак обличай броня здрава!
Така ще заплатим за вярата ти в нас —
спасяваш ни и ний ти връщаме завчас.
О, господи, живях над шестдесет години,
видях разбойници и техните дружини
и често моят меч, среднощ или по здрач,
е вдигал дивеча за не един палач.
Видях предатели, убийци, гешефтари,
и отровители на своите господари,
видях умиращи без вяра в бог и крал,
граф Сфорца, Борджия и Лутер съм видял!^[1]
Но аз не съм видял, а и навярно няма
подобен гост, готов на низост и измама!
Не беше тъй преди. Такава низост в миг
би вкаменила с гръм един злочест старик;

и той, понеже сам не може да се брани,
надгробна статуя за своя гроб ще стане.
Кастилци, маври! Кой е този тук сред вас?

(Вдига очи към портретите, които красят залата.)

Роднини Силва, днес дочули моя глас,
простете, че така избухвам! А туй значи:
гостоприемството тук вече се не тачи.

ЕРНАНИ *(става)*
Херцог...

ДОН РУИ
Не говори!

(Пристъпва бавно три крачки напред и отново спира поглед на всички семейни портрети.)

Свещени мъртъвци!

Познали рай и ад, железни храбреци,
кажете кой е той! Нима не е заблуда,
че е Ернани? Не! Той сигурно е Юда!
Кажете кой е той, продумайте поне!

(Скръства ръце на гърди.)

Дали сте виждали подобно нещо? Не!

ЕРНАНИ
Херцог...

ДОН РУИ *(все така към портретите)*
О, вижте го, проклетникът проклети!
Но вие по-добре в душата му четете.
Не го изслушвайте! Без капка срам и чест,

той вижда — своя дом със кръв оплисквам днес
и готвя страшна мъст от бури вероломни —
пира на Седемте глави^[2] да ви напомни.
Той бил изгнаник клет, а Силва по права
бил като Лара. Той ще ви твърди това,
че бил приет за гост от мен и вас горещо...
Свещени прадеди, виновен ли съм в нещо?
Съдете ни!

ЕРНАНИ

Сеньор, аз сторих много зло.
Ако е имало безукорно чело,
възвишено сърце или душа красива —
това са вашите, о, дон Руи де Силва!
Аз, тук стоящият, съм много провинен
и знам — ще бъдете безмилостен към мен!
Да, тъкмо бях решил да отвлека жена ви,
та вашето легло с позор да се прослави!
Аз имам кръв. С кинжал гнева си утоли,
кинжала избърши и после не мисли!

ДОНЯ СОЛ

Убийте мен, сеньор! О, той не е виновен.

ЕРНАНИ

Мълчете, доня Сол! Часът е тъй върховен
и този час е мой, друг нямам — вижда бог!
Дължа да обясня на стария херцог!
Кълна ви се, херцог, във моята смърт блажена:
виновен съм, но тя е чиста и почтена!
Признавам искрено. О, не бъдете лош
към нея, чистата. А мен убийте с нож!
След като моя труп изхвърлят надалече,
измийте пода си. И забравете вече!

ДОНЯ СОЛ

Аз съм виновна! Аз...

Дон Руи се обръща при тия думи и изтръпва, след това влива в Доня Сол страшен поглед. Тя пада на колене пред него.

Сърцето ми гори
в към него!

ДОН РУИ
Тъй!

(На Ернани.)

Тогавя трепери!

Навън зазвучават тръби. Влиза един Паж.

(На Пажя.)

Какво е туй?

ПАЖЪТ
Сеньор, самият крал ви дири.
Той идва със стрелци. Отвън херолдът свири.

ДОНЯ СОЛ
Как! Кралят? Боже мой!

ПАЖЪТ *(на херцога)*
Попитал е дори
защо вратите са подпрени.

ДОН РУИ
Отвори!

Пажът се покланя и излиза.

ДОНЯ СОЛ
Изгубен е!

Дон Руи отива при един от портретите, който е неговият собствен, най-последният вляво, и натиска една пружинка. Портретът се отмества и зад него се вижда издълбано в стената скривалище. След това се обръща към Ернани.

ДОН РУИ
Сеньор, елате тук!

ЕРНАНИ
Съдбата
ме подари на вас. Предайте ми главата!
Ваш пленник съм.

(Влиза в скривалището.)

Дон Руи натиска отново пружината и портретът заема първоначалното си място.

ДОНЯ СОЛ (на херцога)
Сеньор, бъдете милостив!

ПАЖЪТ (влиза)
Крал Карлос!

Доня Сол бързо спуска воала си. Двете крила на вратата се разтварят. Влиза Дон Карлос във военни доспехи, следван от група благородници, въоръжени като него. След тях войници, въоръжени с копия, стрелци.

[1] ... граф Сфорца, Борджия и Лутер съм видял! — Миланският херцог Лодовико Сфорца, наричан Мавъра (1451–1508) и Цезар Борджия (1475–1507), незаконороден син на папа Александър VI, били известни със своите предателства и убийства; Лутер, основателят на немския протестантизъм, изглежда в очите на

правоверния католик дон Руи Гомес възмущение на ереста и безнравствеността. ↑

[2] ... *пир на Седемте глави...* — Според средновековното народно предание седемте братя юноши от старинния кастилски род Лара били предателски ввлечени в засада от техния вуйчо и убити от маврите. На угощение в двореца на халифа на Кордова Алманзор той заповядал да поднесат на бащата главите на седемте му синове. Преданието за „Седемте инфанта на Лара“ е послужило на сюжет на множество романи и на едноименната епическа поема. ↑

СЦЕНА ШЕСТА

Дон Руи, Доня Сол, забулена, Дон Карлос, свита. Дон Карлос приближава бавно, с лява ръка върху дръжката на шпагата, а с дясна на гърдите си, и впира в стария херцог поглед, изпълнен с недоверие и гняв. Херцогът посреща краля и му се покланя дълбоко. Мълчание. Очакване и ужас наоколо. Накрая кралят, застанал срещу херцога, вдига внезапно глава.

ДОН КАРЛОС

Братовчед, аз идвах тук щастлив,
но бе заключено... И чаках доста много.
Ръждясал мислех аз кинжала ти, ей богу,
но виж, че съм сгрешил... То не било така.
Той блясна тъкмо днес във твоята ръка!

Дон Руи иска да отговори, но кралят го прекъсва с властен жест.

Младежките ти дни са тъй невъзвратими!
Нима сме със чалми? Така ли е, кажи ми!
Не съм ни Боабдил^[1], ни Мохамед. Пред гост,
какъвто съм, защо си вдигнал своя мост?

ДОН РУИ (покланя се)
Кралю...

ДОН КАРЛОС (на благородниците)
Ключовете... Вратите завардете!

Двама офицери излизат. Неколцина други строяват войниците в три редици по дължина на залата — от краля до главната врата.

(Дон Карлос се обръща към херцога.)

Аа, възкресявате метежите проклети?
По дяволите! Щом държиш в ръка кинжал,

ще се държа сега аз също като крал!
И сам ще разруша из дебри и балкани
бунтовните гнезда на своите дворяни.

ДОН РУИ (*съвзема се*)
Аз съм от верен род!

ДОН КАРЛОС (*прекъсва го*)
Пак хитрост... Говори!
Или двореца ти ще срина, разбери!
Пожара угасих, но искрица остава.
Избих бандитите, не — вожда... Кой тогава
го крие? Само ти! Ернани вся терор,
той е бунтар и ти го криеш тук!

ДОН РУИ
Сеньор,
така е!

ДОН КАРЛОС
Е, добре! Главата на Ернани —
или пък твоята!

ДОН РУИ (*покланя се*)
Разбрах. Това ще стане.
Съгласен съм.

Доня Сол закрива лицето си с ръце и пада на едно кресло.

ДОН КАРЛОС (*с по-мек тон*)
Нима се стресна изведнъж?
Докарай пленника!

Херцогът скръства ръце на гърдите си, навежда глава и остава няколко мига замислен. Кралят и Доня Сол го наблюдават мълчаливо, вълнувани от различни чувства. Най-после херцогът вдига глава, отива при краля, улавя ръката му и го отвежда с бавни крачки пред най-стария от портретите — този, с който започва галерията, откъсно на зрителя.

ДОН РУИ (*сочи на краля старинния портрет*)

О, вижте този мъж!

Дон Силвиус — създал рода ни стародавен,
трикратен консул в Рим, човек могъщ и славен!

(Минава към следващия портрет.)

Ей тук дон Галсеран де Силва — втори Сид,
погребан в „Торо“, храм покрай Валядолид^[2],
спи в златен саркофаг, сред хиляди свещици.
Той отърва Леон от данък — сто девици!^[3]

(Минава към следващия.)

Дон Блас — изгнаникът, сам този път избрал,
защото заблудил неволно своя крал.

(На друг.)

Кристобал! В славния двубой при Ескалона
дон Санчо, кралят ни, пешком, в желязна броня,
бил обкръжен отвред. „Кристобал!“ — чул се стон;
Кристобал тутакси предал му своя кон.

(На друг.)

Дон Хорхе — той платил за дон Рамиро, краля,
и го откупил...

ДОН КАРЛОС (*скръстил ръце, гледа го от главата до петите*)

Хм, затуй ще го похваля.

А после?

ДОН РУИ (*минава към друг портрет*)
Дон Руи де Силва — рицар смел
на „Свети Яков“^[4], мъж, подобен на орел.
Огромният му меч ни кара да сме бледи —
взе триста знамена и тридесет победи;
превзе Мотрил, Суец, Нийар, а след това
умря бедняк... Кралю, да преклоним глава!

Покланя се, сваля шапка и минава на друг портрет. Кралят го слуша с нарастващо нетърпение и гняв.

Дон Хил, синът му горд, сред честните най-честен,
и с честността си той бе като крал известен.

(На следващия.)

Дон Гаспар бе честта на моя род! Държат
на нас дворяните и още ни ценят.
Страхлив е Сандовал, затуй се с нас сродява;
завижда ни Манрике, ревнивец Лара става,
и Аленкастро с тях^[5]... Докосваме с нозе
херцогски родове, с челата си — крале!

ДОН КАРЛОС (*нетърпеливо*)
Надсмиваш ли ми се?

ДОН РУИ (*отива при друг портрет*)
Дон Васкес бил Мъдреца.
Дон Хайме бил прочут, наричан бил Храбреца —
Замет и маврите премазал^[6] в кървав бой.
Прескачам другите...

Като вижда гневния жест на краля, той отминава голям брой портрети и се насочва към трите последни портрета, вляво от зрителя.

Това е дядо. Той
живя шейсет лета във честност, без да мами
дори евреите.

(Приближава се към предпоследния.)

А ето и баща ми!
Той бе велик, макар че е последен тук.
Когато маврите, след тежък бой на юг,
пленили граф Хирон — баща ми сбрал тогава
шестстотин храбреци и казал да направят
друг, каменен Хирон. След туй застанал прав
и твърдо се заклел пред каменния граф,
че ще отстъпи в срам пред маврите веднага,
но само ако той започне сам да бяга.
И смазал маврите, и графът бил спасен!

ДОН КАРЛОС
Дай пленника!

ДОН РУИ
Такъв е моят род почтен!
Говорят всички днес: „Нито един изменник —
и всеки е герой...“

ДОН КАРЛОС
Докарай моя пленник!

ДОН РУИ *(покланя се дълбоко пред краля, улавя го за ръка и го отвежда при последния от портретите, който служи за врата на скривалището, където се е приютил Ернани)*

Доня Сол го следи с тревога в очите. Всички мълчат и чакат.

Това съм аз... Кралю, простете за това!
Да стана ли за смях на хорската мълва?

„Последният, синът на род могъщ и славен,
предаде своя гост... Затуй не е забравен!“

*Доня Сол ликува от радост. Всички останали са слисани. Кралят, разгневен, се отдалечава.
После остава няколко мига мълчалив, с треперещи устни и с очи, които хвърлят мълнии.*

ДОН КАРЛОС
Тогава замъка без жал ще разруша!

ДОН РУИ
Ще ми платите ли, кралю? Или греша?

ДОН КАРЛОС
Ще срина кулите — това ви се полага,
и вместо тях, коноп ще засадя веднага!

ДОН РУИ
О, по-добре коноп над тях да вретени,
отколкото едно петно да ме петни!
Не е ли тъй?

ДОН КАРЛОС
Херцог, ти обеща главата
на страшния бандит...

ДОН РУИ
Аз обещах едната.

(Към портретите.)

Или пък другата!

(Показва своята глава.)

Ей тази ще ви дам!

(На краля.)

Вземете я!

ДОН КАРЛОС

Херцог, добре! Изгубих, знам!
Аз пожелах глава, но мъртва и красива,
за да я хвана сам за къдрите. Не бива
да вземам твоята. Палачът мълчалив
не би я уловил, защото си плешив!

ДОН РУИ

Кралю, без ругатни! Аз храня мисъл скрита
че струва повече от тази на бандита.
Нима пред вас стои главата на глупак?

ДОН КАРЛОС

Предай бунтовника!

ДОН РУИ

Сеньор, аз казвам пак:

Не!

ДОН КАРЛОС *(на свитата си)*

Претърсете вред издъно тоя замък —
крилата, избите...

ДОН РУИ

В дома ми всеки камък
е верен като мен. И той не би предал
бунтовника, сеньор!

ДОН КАРЛОС

Но аз съм твоят крал!

ДОН РУИ

Дори и замъка без жал да разрушите,
аз в него ще умра, но ще мълча!

ДОН КАРЛОС

Молбите,
заплахите не ща да знам! Но чуй поне:
той — или замъкът и ти самият.

ДОН РУИ

Не!

ДОН КАРЛОС

Вместо една глава ще взема две тогава!

(На Херцог Алкала.)

Херцога под арест!

ДОНЯ СОЛ *(смъква булото си и се хвърля между херцога, краля
и стражите)*

Кралю, пред мен застава
един ужасен крал!

ДОН КАРЛОС

Как! Доня Сол? Греша
или...

ДОНЯ СОЛ

Кралю, не сте испанец по душа!

ДОН КАРЛОС *(смутен и разколебан)*
Сеньора, вие сте към своя крал сурова!

(Приближава се до Доня Сол.)

Не вляхте ли сама в сърцето ми отрова?

Човек е ангел, щом съзре подобен чар,
но щом го мразите, той лесно става звяр.
Да бяхте искали, о, може би тогава
бих бил кастилски лъв, бих бил покрит със слава!
Но станах тигър зъл — на вас дължа това.
Мълчете! Той ръмжи, той вече зарева.

Доня Сол го поглежда. Той ѝ отвърща с поклон.

Все пак се покорих!

(Обръща се към херцога.)

Мой мили братовчеде!

С упорството си ти премного ме подведе.
Почитай своя гост, не — своя собствен крал!
От теб съм по-добър! Дано да си разбрал!
И само доня Сол като залог ще взема.

ДОН РУИ
Как! Само!

ДОНЯ СОЛ (*смутена и уплашена*)
Мен?

ДОН КАРЛОС
Да, вас!

ДОН РУИ
Дали да не приема?!
О, висша доброта! Главата ми щадят,
но не сърцето ми във старческата гръд.
Чудесна доброта!

ДОН КАРЛОС
Избирай между двама:

Ернани — доня Сол!

ДОН РУИ

Да, крал сте! Друго няма!

Дон Карлос се приближава до Доня Сол, за да я отведе. Тя побягва при Дон Руи.

ДОНЯ СОЛ
Спасете ме, сеньор

(Спира се внезапно. Настрани.)

Да се смиря поне!
Кръвта на чичо — не! И на Ернани — не!

(На краля.)

Тогава трябва аз... Ще дойда с вас.

ДОН КАРЛОС *(настрани)*

Чудесно!

Смири се вече тя, оттук натам е лесно!

Доня Сол отива с бавни и твърди крачки към ковчежето със скъпоценности. Отваря го и взема оттам камата, която скрива в пазвата си. Дон Карлос се запътва към нея и ѝ подава ръката си.

ДОН КАРЛОС *(на Доня Сол)*
Какво си взехте?

ДОНЯ СОЛ

Аз?

ДОН КАРЛОС

Огърлица ли бе?

ДОНЯ СОЛ

Да.

ДОН КАРЛОС

Нека видя!

ДОНЯ СОЛ

Ооо!

Подава му ръката си и се готви да го последва. Дон Руи, който стои неподвижен и дълбоко замислен, се обръща, прави няколко крачки и възкликва.

ДОН РУИ

Земя, и ти, небе!

Ах, доня Сол, но той е без сърце в гърдите!

Дано да падне гръм, да разруши стените!

(Изтичва при краля.)

Кралю, детето ми! Защо е този плен?

ДОН КАРЛОС *(пуска ръката на Доня Сол)*

Тогава пленника!

Херцогът свежда глава, терзан от мъчително колебание; после вдига очи и гледа портретите, протягайки ръце към тях.

ДОН РУИ

Смилете се над мен!

Прави стъпка към скривалището на Ернани. Доня Сол следи движенията му с тревога. Дон Руи се обръща към портретите.

Защо ме спирате? Сведете си челата!

(Приближава, олюлявайки се, към своя портрет, после отново се обръща към краля.)

Ти искаш?

ДОН КАРЛОС

Да.

Херцогът вдига трепереща ръка към пружината на скривалището.

ДОНЯ СОЛ

Ах!

ДОН РУИ *(блъсва стената с крак)*

Не!

(Хвърля се в нозете на краля.)

Вземете ми главата!

ДОН КАРЛОС

Не! Племенницата!

ДОН РУИ *(изправя се)*

Да, иначе — позор!

ДОН КАРЛОС *(улавя треперещата ръка на Доня Сол)*

Сбогом!

ДОН РУИ

Довиждане!

Изпраща с поглед краля, който се оттегля бавно с Доня Сол; после слага ръка на кинжала си.

На добър път, сеньор!

Връща се към авансцената запъхтян, без да вижда и чува нищо повече, с поглед, прикован напред, и ръце, скръстени върху гърдите, които се повдигат от конвулсивни движения. Кралят излиза с Доня Сол и цялата свита от благородници излизат след него, двама по двама, надменно, в редица един зад друг. Те разговарят тихо помежду си.

(Дон Руи, настрани.)

Ти тръгваш от дома и радост в теб извира,
където верността в сърцето ми умира!

(Вдига очи, оглежда се наоколо и вижда, че е сам. Отива бързо към стената, откача две ипаги, премерва дължината им и ги слага на масата. След това отива до портрета, натиска пружината и тайната вратичка се отваря.)

[1] *Не съм ни Боабдил...* — Абдула ибн Мухаммад XI, познат под името Боабдил, последният мавритански владетел на Гренада (1482–1492), победен и прогонен от Фернандо II (1481). ↑

[2] *... погребан в „Торо“, храм покрай Валядолид.* — Торо не е храм, а град в испанската провинция Самора, разположен в близост до Валядолид. ↑

[3] *Той отърва Леон от данък — сто девизи!* — Леон, главен град в едноименната област (Северозападна Испания); след като претърпял поражение от маврите, градът се задължил да им предава всяка година по сто девойки. ↑

[4] *„Свети Яков“* — рицарски орден, основан през 1175 г. за борба с маврите. ↑

[5] *... завижда ни Манрике, ревнивец Лара става, и Аленкастро с тях.* — Имена на прославили се през късното средновековие благородници, герои на много легенди и предания. ↑

[6] *... Замет и маврите премазал...* — Замет, арабски емир, владетел на Испания през VIII в., убит пред вратите на укрепената Тулуза (721). ↑

СЦЕНА СЕДМА

Дон Руи, Ернани.

ДОН РУИ
Излез!

Ернани се появява на вратата на скривалището. Дои Руи му показва двете шпаги на масата.

И избери! Дон Карлос е на път.
Но ти ще ми платиш в дуел, в дуел до смърт!
По-скоро! Е, какво? Защо се разтрепери?

ЕРНАНИ
Дуел! О, старче, с теб не искам да се меря!

ДОН РУИ
Защо? Боиш ли се? Не си от род почтен?
Недей се тревожи! За да се бие с мен,
е знатен всеки мъж, когато ме обиди.

ЕРНАНИ
Но, старче...

ДОН РУИ
Кой кого! Ти или аз — ще видим!

ЕРНАНИ
Готов съм да умра! Ти ме спаси и знам —
животът ми е твой! Вземи го!

ДОН РУИ
Искаш сам?

(Към портретите.)

Той иска сам смъртта.

(На Ернани.)

Молитвата тогава!

ЕРНАНИ

Сеньор, последната към тебе ще отправя.

ДОН РУИ

Към бога, не към мен!

ЕРНАНИ

Не, не, към теб! Сеньор,
убий ме след това! Покрий ме със позор!
Но съжали се, дай, преди да си отида
от този тъжен свят, със нея да се видя!

ДОН РУИ

Как! Да я видиш?

ЕРНАНИ

Да! Обичния й глас
да чуя пак поне в предсмъртния си час!

ДОН РУИ

Да чуеш!

ЕРНАНИ

О, сеньор, разбирам ревността ти,
Но скоро в тъмен гроб смъртта ще ме запрати.
Ако не искаш ти, не бих я и видял,
но да я чуя пак! Веднага бих умрял.

О, да я чуя пак! Послушай ме и с радост
ще дам живота си и буйната си младост!
Душата ми, преди да литне сред лъчи,
ще види нейната вдън нейните очи.
Ти ще присъствуваш. Аз няма да говоря,
Убий ме след това!

ДОН РУИ (*посочва още отвореното скривалище*)

О, боже! Що да сторя?

Но този кът няма е тъй дълбок и глух,
че нищо не си чул?

ЕРНАНИ

Не, нищичко не чух!

ДОН РУИ

Взе нея вместо теб! Сърцето ми погуби.

ЕРНАНИ

Но кой?

ДОН РУИ

Самият крал!

ЕРНАНИ

О, старче, той я люби!

ДОН РУИ

Как?

ЕРНАНИ

Наш съперник е, затуй ни я отне.

ДОН РУИ

Нима?... Проклятие! Васали, на коне!

След похитителя!

ЕРНАНИ

То би било безумно!

Чуй — сигурната мъст не се извършва шумно
Аз вече съм ти роб. Ти ме държиш, сеньор,
но нека отмъстя за нейния позор!
А дял от тази мъст на мен ми се полага.
Целунал бих дори нозете ти веднага!
След краля да вървим! За твоите права
ще го накажа с меч! Убий ме след това!

ДОН РУИ

И пак ще бъдеш мой?

ЕРНАНИ

Пред белите ти власи

кълна се!

ДОН РУИ

Но в какво?

ЕРНАНИ

В главата на баща си!

ДОН РУИ

Но ще си спомниш ли за клетвата пред мен?

ЕРНАНИ (*подава му рога, който откачва от пояса си*)

Чуй. Ето моя рог! В какъвто искаш ден,
където и да е — у нас или в чужбина,
когато прецениш, че трябва да загина,
веднага изсвири! Това ще бъде вест
да дойда...

ДОН РУИ (*подава му ръка*)

Дай ръка!

Двамата си стискат ръцете.

(Към портретите.)

Свидетели сте днес!

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ГРОБНИЦАТА

ЕКС ЛА ШАПЕЛ

Подземията, в които се намира гробницата на Карл Велики, в Екс ла Шапел^[1]. Високи сводове в ломбардски стил. Широки, ниски колони, полукръгли арки, капители с птици и цветя. Вдясно — гробницата на Карл Велики, с малка, ниска и дъгообразна бронзова врата. Само една лампа, окачена на свода, осветява надписа: КАРОЛО МАГНО. Нощ. Не се вижда дъното на подземие. Погледът се губи сред аркади, стълби и колони, които се кръстосват в мрака.

[1] ... гробницата на Карл Велики в Екс ла Шапел. — Карл Велики е погребан в Екс ла Шапел, столицата на франкската държава, през 814 г. ↑

СЦЕНА ПЪРВА

Дон Карлос, Дон Рикардо де Рохас, граф Де Касапалма с фенер в ръка. Дълги наметала и ниско захлупени шапки.

ДОН РИКАРДО *(с шапка в ръка)*

Ей тук е мястото!

ДОН КАРЛОС

Подготвят тук измяна,
но здраво със ръка след малко ще ги хвана!
Сеньор курфюрст от Трир^[1], ти значи си им дал
това подземие? Добре си го избрал!
Разчитат на успех във катакомби скрити,
в надгробни плочи те наточват си камите,
Опасно е това. По дяволите, днес
залагат и глави убийците, и чест.
Избрали сте добре за работа такава
подобна гробница — тя пътя ви скъсява.

(На Дон Рикардо.)

Подземята тук къде ще изведат?

ДОН РИКАРДО

Почти до замъка.

ДОН КАРЛОС

Върви ни тоя път.

ДОН РИКАРДО

А други стигат чак до църквичката стара —
зоват я „Алтенхайм“.

ДОН КАРЛОС

Там Рудолф май се скара
с Лотар и го уби. Но прочети ми пак
онези имена — къде, защо и как!

ДОН РИКАРДО

Пръв Гота.

ДОН КАРЛОС

Знам защо е станал конспиратор —
желае немец той за немски император!

ДОН РИКАРДО

След него Хохенбург.^[2]

ДОН КАРЛОС

Да, той би бил блажен
и в ада с крал Франциск, а не и в рая с мен.

ДОН РИКАРДО

Дон Хил Телес Хирон.

ДОН КАРЛОС

О, майчице Мадона!
Негодникът! И той въстава срещу трона!

ДОН РИКАРДО

Говорят — сварил ви при госпожа Хирон
в деня, когато го направихте барон.
Навярно за това сега си отмъщава.

ДОН КАРЛОС

И затова против Испания въстава?
Кои са другите?

ДОН РИКАРДО

Тук забелязвам аз

епископ Васкес — той е също срещу вас!

ДОН КАРЛОС

За своята жена и той ли се бунтува?

ДОН РИКАРДО

А после дон Гусман де Лара — той жадува да има орден.

ДОН КАРЛОС

Как! За орден ли е там?

С въже на шията — ще му го вържа сам!

ДОН РИКАРДО

Херцог фон Люцелбург — глава в торба поставя...

ДОН КАРЛОС

На ръст с една глава по-къс ще го направя!

ДОН РИКАРДО

Хуан де Аро — той Асторга иска...

ДОН КАРЛОС

Да!

Палачът е богат чрез тия господата.

ДОН РИКАРДО

Това са.

ДОН КАРЛОС

Графе мой, не всички са разкрити.

По моя сметка май са повече главите!

ДОН РИКАРДО

Бандити, пратени от Франция — за тях не споменах...

ДОН КАРЛОС

Мъже без чест, но и без страх,
с кама, която е готова, ненаситна,
към всяко злато е като стрелка магнитна.

ДОН РИКАРДО

Видях новодошли — стояха настрана:
младеж и старец.

ДОИ КАРЛОС

Как! Кажете имена!

Дон Рикардо вдига рамене.

А възраст?

ДОН РИКАРДО

Двадесет.

ДОН КАРЛОС

Тъй млад, а зле уплетен!

ДОН РИКАРДО

И шестдесет.

ДОН КАРЛОС

Един почти е малолетен,
а друг — премного стар. Добър урок ще дам —
палача си дори ще подпомогна сам!
На враговете си ще плащам скъпо вече —
строши ли брадвата, ще му предложи меча.
Към ешафодното платно аз бих пришил
и своя кралски плащ — тъй бих го разширил.
Но император аз ще стана ли?

ДОН РИКАРДО

Съборът

разисква в този миг.^[3]

ДОН КАРЛОС

Не знам какво ще сторят!
Франсоа ли, Фридрих ли Саксонски — тъй лукав,
но с титла Мъдрия? Да, Лутер май е прав,
че всичко е на зло! Величества създават,
но само златото за довод те признават.
Саксонец еретик, тъп палатински граф,
а Трирския примат — развратен и дребнав!
Хесенските князе, Бохемецът са мои,
но по са малки те и от земите свои.
Развратни дядовци, разпасана младеж!
Корони — да! Глави не можеш да съзреш!
Пигмеи! Всички вас бих могъл да ви сложа,
сам, както Херкулес, в едничка лъвска кожа.
Знам, ще изглеждате без мантиите зло
и с по-глупашки вид дори от Трибуле^[4]!
Три гласа търся — с тях излязъл бих от сянка!
Рикардо, чуй: бих дал Толедо, Саламанка,
бих дал и Ганд за три, три гласа в този час,
три града — по един за всеки даден глас!
Кастилски, фландърски да бъдат градовете!
Разбира се, след туй назад ще бъдат взети.

Дон Рикардо поздравява краля с дълбок поклон и слага шапката си.

Как? Слагаш шапката?

ДОН РИКАРДО

Говорехте на „ти“^[5].

(Отново се покланя.)

Ей ме испански гранд!

ДОН КАРЛОС (*настрани*)

О, глупави мечти!

Амбиции безброй на алчни сиромаси!

Чрез наште размисли те следват мисълта си!

Петли в кокоши двор — и там подхвърлям аз
трохи от своето величие и власт!

(Замечтан.)

Бог, императорът и папата — признавам!

Но крал, херцог! Какво са те?

ДОН РИКАРДО

Аз се надявам,

че вас ще изберат, кралю?

ДОН КАРЛОС (*настрани*)

Крал! Крал! Без жал

на всички ще платя, ако остана крал!

ДОН РИКАРДО (*настрани*)

Крал! Император! Ха! Но аз съм гранд испански!

ДОН КАРЛОС

Щом императорът, владетелят германски,

те изберат, с какъв сигнал ще известят?

ДОН РИКАРДО

Саксонецът — веднъж със топ ще изгърмят.

Два пъти за Франсоа. За вас, кралю, три пъти!

ДОН КАРЛОС

И тази доня Сол! Умът ми се помъти!

Ако съм аз, иди, кажи й за това —

пред цезар само тя ще преклони глава!

ДОН РИКАРДО (*усмихва се*)
Добър сте!

ДОН КАРЛОС (*високомерно го прекъсва*)
Замълчи! И да не се повтори!
За нея казах ли какво да се говори?
Кога ще съобщят избраника?

ДОН РИКАРДО
В зори —
Най-късно подир час!

ДОН КАРЛОС
Три гласа! Само три!
Но с този заговор сега да се разправя,
а за империя ще мисля чак тогава!

(Брои на пръсти и тропа с крак.)

Три гласа още! Ах! Ще ги получат те!
Гадателят Агрип^[6] във бъдното чете:
тринадесет звезди видял, че полетели
към моята звезда в небесните предели.
Ще бъда аз избран! Но страшно се боя.
Отец Тритем^[7] това предсказал на Франсоа,
затуй с гадания не трябва да се троя,
а с меч да подкрепя пророчество такова!
Добър пророк добри пророчества плете,
но до успешен край по-лесно стигат те,
щом армия с коне, с пехота и фанфари
неясната съдба с топове изпревари,
към казаната цел да им посочи път —
пророчествата тъй да се осъществят.
Кой струва повече — Тритем или Агрипа?

Знам, който с армия, с ръце по-здраво пипа
и който думите подкрепя с меч и щит,
с наемник не един и с ножа на бандит,
съдбата си влече във правилна посока,
развързката твори за радост на пророка!
Безумци! Дебнат те с надменния си нрав,
стремят се към властта и казват: „Аз съм прав!“
Те имат множество чудовищни топове —
дъхът им градове ще срине до основи.
Те имат кораби, бойци и затова
успеха гонят те през смазани царства...
Не, този кръстопът, над който бди съдбата,
ги води повече към пропаст непозната,
отколкото към трон — направят крачка, спрат,
страхливо в бъдното се мъчат да четат,
не вярват в себе си и в паника дълбока
разпитват вещици за правата посока!

(На Дон Рикардо.)

Отивай! Скоро те ще дойдат тук на сбор.
Но първо ключа дай — къде е той?

ДОН РИКАРДО *(дава на краля един ключ)*
Сеньор,
помнете граф Лимбург, той гроба охранява
и ключа даде той — недейте го забравя!

ДОН КАРЛОС *(изпраща го)*
Сега на работа! За друго не мисли!

ДОН РИКАРДО *(покланя се)*
Кралю, оставям ви.

ДОН КАРЛОС
Три изстрела, нали?

Дон Рикардо се покланя и излиза: Дон Карлос, останал сам, потъва в дълбок размисъл. Скръства ръце и свежда глава на гърдите си. После се изправя и се обръща към гробницата.

[1] *Сеньор курфюрст от Трир...* — Архиепископът на немския град Трир бил наместник на катедралата в Екс ла Шапел. ↑

[2] *Гота, Хохенбург* — имена на действително съществували немски херцози, но заговорът им срещу Карл V е плод на авторова измислица. ↑

[3] *Съборът разисква в този миг.* — Става дума за Съвета на седемте велики електори: епископите на Кьолн, Майнц и Трир, Бохемският крал, Фридрих Саксонски, маркграфът на Бранденбург и палатинският граф. ↑

[4] *Трибуле* — вж. бел. 5 към „Кралят се забавлява“. ↑

[5] *Говорехте на „ти“.* — Обръщението на „ти“ от страна на краля било изключителна привилегия на испанските грандове, както и правото да стоят с шапка на главата в присъствие на краля. ↑

[6] *Гадателят Агрип във бѣдното чете...* — Корнелий Агрипа с прозвище Трисмегист (1486–1536). Лекар, автор на книга за окултната наука (1533); гадател, по-късно историограф на Карл V. ↑

[7] *Отец Тритем това предсказал...* — Жан Тритем (1461–1516), абат на „Свети Якоб“ във Вюрцбург. Историк и автор на религиозни трактати, според преданието придворен теолог и гадател на Франсоа I. ↑

СЦЕНА ВТОРА

ДОН КАРЛОС (*сам*)

Прости, Велики Карл! Под сводовете сиви
би трябвало слова да заечат правдиви.

На нашия раздор бръмченето сега
ти слушаш може би с погнуса и тъга.

Тук Карл Велики спи! Как, гробнице смълчана,
такава сянка сбра и здрава пак остана!

Създателю на свят огромен, тук ли спиш?
Как с целия си ръст тук в тоя гроб лежиш?

О, дивно зрелище, което ще се слави!

Каква Европа той създаде и остави!

Високо двамата избраници стоят
и всичките крале покорство им дължат.

Херцогства и земи, маркграфства и държави —
наследствени са те, ала народът слави
свой папа, цезар свой — и тъй върви светът,
и случай случая поправя някой път.

Оттам е този ред, спокойствието свято.

Прелати с плащ червен, курфюрсти цели в злато,
които будят гняв по този свят широк,
са само видимост, а всичко върши бог.

Когато времето роди една идея,
нараства тя, лети, увеличат се по нея,
превръща се в човек и очарова тя.

Крале я тъпчат, длан ѝ слагат на уста,
но щом се появи в сената и в конклава,
веднага ще съзрат над тях да се възправя
и да ги тъпче тя — в разкошно облекло,
с кълбо в ръка или с корона на чело.

Да! Императорът и папата... Благата
от тях са и за тях. Една загадка свята
живее в тях и бог, създал за тях цял мир,

народи и крале им предоставя в пир.
Сред облаци са те, сами сред гръм и трясък —
там бог им дава в дар света, искрящ във блясък,
Лице срещу лице решават, след това
подреждат тоя свят, както жетвар — нивя.
Те са над всичко тук. Кралете край вратата
поглъщат оня дъх на ястия в блюдата,
които те ядат. За да погледнат пак,
нешащните крале на пръсти стъпват чак.
Под тях са хората, едва ги забелязват.
Те двамата градят, рушат или отрязват.
Един е правдата, а другият — мощта.
Сами са разумът, сами са и властта.
От храма тръгват те с еднаква мощ и цели —
един във пурпурни, а друг в одежди бели.
Светът е изумен и гледа в страх дълбок,
че в тях във две лица се въплъщава бог.
О, императорът! Но ако аз не стана,
във моето сърце ще зине страшна рана!
А колко бе щастлив тук спящият човек!
И колко бе велик през онзи хубав век!
Власт императорска и папска само има!
О, Цезар! Петър! В тях живеят двата Рима^[1]
и двата, свързани в един мистичен брак,
чрез който в дух и плът светът роди се пак
и който претопи народи и държави,
чрез който новата Европа се възправи.
И те държат в ръце като в калъп незрим
останалия бронз от онзи древен Рим.
Каква съдба! Нима и той завърши в гроба?
Нищожен свят! Над теб тежи една прокоба.
Какво, че ти си бил принц, император, крал?
Че всичко със закон и с меч си овладял?
Пиедестал ти бе германската държава —
по титла цезар, Карл Велики бе по слава,
надминал Анибал, Атила, всеки друг,
голям като света!... И всичко свърши тук!

Мечтайте за властта, но ей какво остава
от императора! Покрийте с шум и врява
огромната земя и превърнете в рай
империята си, недейте казва: Край!
Вдигнете в този свят един огромен замък
и ще се срути той, ще свърши с този камък,
по който име, сан и титли ще личат,
а малките деца едва ще ги четат.
Каквато висша цел да мами гордостта ви,
ще стигнете смъртта!... Но жажда пак ме дави.
Империйо! Така съм близо! Нечий глас
ми шепне: „Твоя е!“ Да, ще я имам аз!
Ах, стане ли това!... Да съм едно начало!
Качил се сам навръх безкрайната спирала!
На толкова страни, събрани като в свод,
да бъдеш камък, ключ, опора и живот!
Да стъпваш по крале със своите сандали,
да виждаш в ниското дворци на феодали,
херцози, графове, епископи, князе,
абати, рицари, а в техните нозе —
войници и отци; дълбоко в тая бездна
да бъдат хората и в мрачина да чезнат.
О, хората! Това е някакво море
от викове и плач и кой ще разбере
шума и воплите, и страшните кошмари.
И върху всичко туй звучат безброй фанфари.
Да! Хора, градове и кули, цял рояк;
камбаните звънят — дотук ги чувам чак.

(Замечтан.)

Основа на света — над тебе разлюляна
е пирамидата, в два полюса опряна.
Развихрени вълни, които в своя път
я люшкат и така ѝ мястото менят,
и всички тронове, накацали по нея,

са като столчета и плахо се люлеят,
а всеки земен крал не мисли за сплетни,
към бога взрял очи... Не, долу погледни!
Народът — океан! Създава вечни грижи!
Щом хвърлиш нещо там, той цял ще се раздвижи,
ще люшне трон и гроб! Тогава всеки крал
във огледалото се вглежда побледнял.
О, ако взреш очи дълбоко под вълните,
ще видиш — там лежат империи разбити,
огромни кораби, люлени в дълбина,
които никой днес не може разпозна!
Да управляваш сам! Да стигнеш върха горе,
да знаеш, че и ти си като всички хора!
Да виждаш пропастта! О, в тоя миг свещен
дано не бъда аз от гордост заслепен!
О, пирамидо, в теб лежат крале, държави —
ти имаш тесен връх! Кой там ще ме постави?
Кой би ме подкрепил с душа и с глас сърцат,
усещайки под мен разлюшкания свят?
И цялата земя, туптяща, величава?
А с глобуса в ръце какво след туй ще правя?
Как да го нося сам? И бих ли издържал?
Аз — император? О, тежи и да си крал!
Един от смъртните можа с ръка сурова
да тласне своя дух до щастие такова.
Но аз ще мога ли? Кой моите мечти,
би укрепил сега?

(Пада на колене пред гробницата.)

О, Карл Велики, ти!
Понеже господ-бог ни взе и ни постави
лице срещу лице, влей мисли величави
във моя царствен ум! От гроба, от нощта
вложи в гърдите ми и мощ, и красота.
О, нека да прозра в сърцето на нещата!

Да видя, че пред мен е мъничка земята,
защото се боя да не завърша зле.
Във този Вавилон овчари и крале
умират от възторг пред своите заслуги,
когато гледат как под тях се влачат други.
О, как да победя и как да бъда строг,
по-малко милостив и повече жесток!
Ако понякога и в гроба, сянка свята,
се будиш от шума тревожен на земята,
от светлия си гроб, разтворен във нощта,
изпращаш мълнии към мрака на света;
ако е истина, ще мога ли тогава
след Карл Велики аз от днес да се прославя?
Кажи, макар дъхът на твоите уста
да счупи върху мен гробовната врата!
Не ме отхвърляй ти със вихър — дъх студен!
Подпрян на камъка, поговори със мен,
макар и за неща, които ужасяват
и карат хората от страх да побледняват!
Кажи и своя син не заслепявай ти —
навярно твоят гроб във светлина блести!
Ако мълчиш — поне ръката ми блажена
да пипне черепа, побрал една вселена,
да го изучи цял. Друг — толкова велик! —
пред туй небитие не виждам в тоя миг.
Не чуя ли духа, ще слушам пепелта ти!

(Поставя ключа в ключалката.)

Добре.

(Отдръпва се.)

Но ако той зашепне в тъмнината?
Ако ли ходи прав, със бавни крачки, сам?
Ако ли побелял изляза аз оттам?

Ще вляза!

Чуват се стъпки.

Идат. Кой сега се осмелява
един такъв мъртвец във гроба да смуцава?
Кой?

Стъпките приближават.

Да — убийците подготвят моята смърт!
Напред!

(Отваря вратата на гробницата и я затваря след себе си.)

Влизат хора, пристъпващи с глухи стъпки, лицата им са скрити под шапките и наметалата.

[1] *В тях живеят двата Рима...* — тоест могъществото на античния императорски Рим и на новия папски Рим. ↑

СЦЕНА ТРЕТА

Заговорниците влизат един след друг, стискат си ръцете и разменят по някоя дума шепнешком.

ПЪРВИЯТ (*носи запалена факла*)

Ad augusta.

ВТОРИЯТ

Per angusta.^[1]

ПЪРВИЯТ

Да бдят

светците!

ТРЕТИЯТ

Мъртвите...

ПЪРВИЯТ

И бог с десница свята!

Шум от стъпки.

ВТОРИЯТ

Кой там?

ГЛАС ОТ МРАКА

Ad augusta.

ВТОРИЯТ

Per angusta.

Влизат нови заговорници. Шум от стъпки.

ПЪРВИЯТ (*на Третия*)

Оттатък

пристига друг...

ТРЕТИЯТ

Кой там?

ГЛАС ОТ МРАКА

Ad augusta, сеньор!

ТРЕТИЯТ

Към върха!

Влизат нови заговорници, които разменят знаци за поздрав с другите.

ПЪРВИЯТ

Добре. Сега сме в пълен сбор.

Докладвай, Гота! Лъч да блесне в тъмнината!

Заговорниците сядат в полукръг върху гробниците. Първият минава край останалите и всеки запалил от факлата по една свещ, която държи в ръка. След това Първият заговорник сядва мълчаливо върху един гроб в центъра на кръга, по-високо от останалите.

ХЕРЦОГ ГОТА (*става*)

По майка кралят ни е чужденец в страната —
империята днес го блазни.

ПЪРВИЯТ

Не — смъртта!

ХЕРЦОГ ГОТА (*хвърля свещта си на земята и я стъпква с крак*)

Да смажем тоя крал подобно на свещта!

ВСИЧКИ

Да бъде!

ПЪРВИЯТ

Смърт!

ХЕРЦОГ ГОТА

Да, смърт!

ВСИЧКИ

И да потъне в сянка!

ДОН ХУАН ДЕ АРО

Баща му немец е.

ХЕРЦОГ ФОН ЛЮЦЕЛБУРГ

А майка му — испанка!

ХЕРЦОГ ГОТА

Не е испанец той, не е и немец. Смърт!

Смърт!

ЕДИН ОТ ЗАГОВОРНИЦИТЕ

Да, но ако там сега го изберат
за император?

ПЪРВИЯТ

Не!

ДОН ХИЛ ТЕЛЕС ХИРОН

Ще бъдем безпощадни!

Короната ведно с главата му ще падне!

ПЪРВИЯТ

Но възкачи ли се на тоя трон свещен,
на бог, а не на нас ще бъде подчинен.

ХЕРЦОГ ГОТА

Той трябва да умре, преди да го получи!

ПЪРВИЯТ
Не ще го изберат.

ВСИЧКИ
И всичко ще приключи!

ПЪРВИЯТ
А колко ли ръце за този властелин?

ВСИЧКИ
Една.

ПЪРВИЯТ
А удари в сърцето му?

ВСИЧКИ
Един.

ПЪРВИЯТ
Кой ще удари?

ВСИЧКИ
Аз!

ПЪРВИЯТ
Той е един грабител!
Избират него там, тук ние — отмъстител!
Да теглим жребие!

*Заговорниците написват имената си върху бележниците, после откъсват листчетата,
навиват ги и един след друг ги хвърлят в урната на един гроб.*

Бог с нас!

Всички коленичат. След това Първият става.

Да бъде твърд,
по удар — римлянин, евреин горд — по смърт!
Той трябва да презре стоманените клещи,
да пее пред смъртта, пред факлите зловещи,
да го убие сам и да умре герой,
да стори всичко!

(Изважда от урната едно от листчетата.)

ВСИЧКИ

Кой?

ПЪРВИЯТ *(високо)*

Ернани.

ЕРНАНИ *(излиза от тълпата заговорници)*

Той е мой!

Държа те, моя мъст! Почти до изнемога
те гоних!

ДОН РУИ *(промъква се из тълпата и извежда Ернани
настрани)*

Отстъпи ми удара!

ЕРНАНИ

Не мога!

Нека очите ви от завист не блестят!
Такова щастие намирам първи път!

ДОН РУИ

Бедняк си... Ще ти дам и замъци красиви,
и селяни безброй, и всички мои ниви
за този удар. О, кълна се, вижда бог!

ЕРНАНИ

Не!

ХЕРЦОГ ГОТА

Вие за това сте твърде слаб, херцог!
И твърде стар!

ДОН РУИ

Назад! По-важна е душата!
Тя по-добре върти кинжала от ръката!

(На Ернани.)

А ти си мой.

ЕРНАНИ

Да, ваш! Но мой е моят враг!

ДОН РУИ *(изважда рога от пояса си)*
Добре, приятелю, вземи си рога.

ЕРНАНИ *(разколебан)*

Как!

Живота ли? О, не! За страшна мъст съм жаден!
Небето тъй реши — ще бъда безпощаден!
Баща ми чака мъст! И още... Вижда бог!
А нея?

ДОН РУИ

Никога! Аз връщам този рог.

ЕРНАНИ

Не!

ДОН РУИ

Размисли, момче!

ЕРНАНИ

Не, жертвата е моя.

ДОН РУИ

Добре! Бъди проклет за тази дързост твоя!

(Слага отново рога на пояса си.)

ПЪРВИЯТ *(на Ернани)*

Преди да изберат нов император там,
ти още тази нощ причакай краля!

ЕРНАНИ

Знам
да пращам врагове в гробовете им хладни!

ПЪРВИЯТ

Върху изменника измяната да падне!
Да ти помага бог! Ще пратим някой друг,
ако загинеш ти. Да сложим клетва тук!
Ще удряме подред — до смърт и до разплата!
Дон Карлос ще умре.

ВСИЧКИ *(изваждат шпагите си)*

Кълнем се!

ХЕРЦОГ ГОТА *(към Първия)*

В какво, братя?

ДОН РУИ *(улавя шпагата си за острието и я вдига над главата си)*

Във кръста!

ВСИЧКИ *(вдигат шпаги)*

Да умре неизповядан!

Чува се далечен топовен гърмеж. Всички застават в мълчание. Вратата на гробницата се отваря, Дон Карлос се появява на прага. Бледен, той се ослушва. Втори гърмеж. Трети гърмеж. Той разтваря докрай вратата на гробницата, но без да пристъпи, прав и неподвижен на прага.

[1] *Ad augusta. Per angusta.* (Лат.) — Към трона. По тесни пътища. ↑

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Заговорниците, Дон Карлос, после Дон Рикардо, благородници и стража; Кралят на Бохемия, Баварският херцог, после Доня Сол.

ДОН КАРЛОС

Да!

Аз, императорът, ви слушам, господа!

Всички факли изведнъж угасват. Дълбоко мълчание.

(Прави една крачка в мрака, който е тъй гъст, че едва се различават заговорниците, неми и неподвижни.)

Мълчание и мрак! И в миг се скри рояка.
Нима си мислите, че туй е сън във мрака?
И че без факлите ще бъдете за мен
надгробни статуи край тоя гроб свещен?
Не, статуи така не шушнат тайни скрити.
Не стойте тъй пред мен, оклюмали главите —
Карл Пети е пред вас! Ударете със замах!
Ще смеете ли? Не! Отстъпвате от страх!
Пламтяха кървави тук факлите пред прага,
но само с дъх един ги угасих веднага.
Вдигнете погледи и спрете ги отвъд,
тук угасих едни, но други там горят!

Удря с железния ключ по бронзовата врата на гробницата. При този шум всички дълбини на подземиято се изпълват с войници, носещи факли и копия. Начело са херцог Алкала и маркиз Алмунян.

Соколи, ето ви очакваната жетва!

(Към заговорниците.)

Сега пък паля аз и гробницата светва.
Да, вижте!

(На войниците.)

Ето ги. Елате по-насам!

ЕРНАНИ *(вижда войниците)*
На добър час! Без тях той беше по-голям,
За Карл Велики аз го взех, ала очите
твърдят — Карл Пети е.

ДОН КАРЛОС *(на херцог Алкала)*
Командуващ войските!

(На маркиз Алмунян.)

Началник флотата! Ей този лов богат!
Заговорниците биват обкръжени и обезоръжени.

ДОН РИКАРДО *(идва тичешком и се покланя ниско)*
Ваше величество!

ДОН КАРЛОС
От днес сте мой алкад!^[1]

ДОН РИКАРДО *(отново се покланя)*
От златния съвет навън курфюрсти двама
ви чакат с поздрави и с почит най-голяма!

ДОН КАРЛОС
Да влязат!

(Тихо на Дон Рикардо.)

Доня Сол!

Дон Рикардо се покланя и излиза. Влизат с факли и фанфари Кралят на Бохемия и Баварският херцог, и двамата в златни мантии и с корони на главите. Многочислена свита от немски благородници носят знамето на Свещената римска империя — двуглав орел с герба на Испания в средата. Войниците се отдръпват, нареждат се в две редици и правят път на двамата курфюрсти чак до императора, когото то приветстват с дълбок поклон. Той отвръща на техния поздрав с повдигане на шапката си.

БАВАРСКИЯТ ХЕРЦОГ

Карл, вие сте от днес
свето величество и император! С чест
държите този свят чрез римската корона!^[2]
Сега принадлежи на вас едничък трона.
Саксонският херцог бе най-напред избран,
но той посочи вас и бяхте увенчан.
Венецът, глобусът, сеньор, ви чакат вече.
Империята днес в порфира ви облече,
въоръжи ви с меч — от днес сте тъй велик!

ДОН КАРЛОС

Пред златния съвет оставам аз длъжник.
Ще му благодаря не само с думи бледи,
бохемски братко мой, баварски братовчеде!

КРАЛЯТ НА БОХЕМИЯ

Карл! Дружба пламенна ни свързва отпреди —
от нашите бащи и нашите деди.
Карл! Ти си твърде млад, изложен на съдбата.
Приемаш ли ме ти за брат сред твоите братя?
Аз от дете те знам, добре си ми познат...

ДОН КАРЛОС (*прекъсва го*)

Кралю, съгласен съм, приемам ви за брат!

Поднася му ръката си, която той целува, поднася я също на Баварския херцог, после освобождава двамата курфюрсти, които го поздравяват с дълбок поклон.

Вървете!

Двамата курфюрсти излизат, следвани от своите свити.

ТЪЛПАТА

Слава!

ДОН КАРЛОС (*настрани*)

Път ми правят всички вече!

Да, император съм, щом Фридрих се отрече!^[3]

Влиза Доня Сол, придружена от Дон Рикардо.

ДОНЯ СОЛ

Как! Императорът? Войници! О, беда!

Ернани!

ЕРНАНИ

Доня Сол!

ДОН РУИ (*до Ернани, настрани*)

Дори не ме видя!

Доня Сол се спуска към Ернани. Той я кара да отстъпи, с поглед, изпълнен с недоверие.

ЕРНАНИ

Сеньора!

ДОНЯ СОЛ (*изважда кинжала, скрит в пазвата ѝ*)

Ножът му е все у мен!

ЕРНАНИ (*протяга ѝ ръцете си*)

Любима!

ДОН КАРЛОС
Мълчете!

(Към заговорниците.)

Знам, страхът все още ви обзима!
Ще трябва на света един урок да дам.
Ти — Лара, Гота — ти, и всички вие там,
какво крояхте тук?

ЕРНАНИ *(пристъпва една крачка)*
Сир, работата даже
е твърде простичка, та може да се каже!
Подготвихме за вас пира на Валтасар.^[4]

(Вади нож и го размахва.)

Изплацахме дълга към своя господар.

ДОН КАРЛОС
Добре.

(Към Дон Руи.)

Как! Силва? Ти!

ДОН РУИ

Или пък ти — кой знае!

ЕРНАНИ *(обръща се към заговорниците)*
Главите ни и власт — той само туй желае!

(На императора.)

По синкав кралски плащ ще проличи кръвта —
на пурпурния плащ се скрива лесно тя.

ДОН КАРЛОС (*на Дон Руи*)

Но, братовчедо, ти постъпваш вероломно,
баронския си герб петниш така нескромно!
Предателство? Нима си за това призван?

ДОН РУИ

Родриго — кралят, е създал граф Хулиан!^[5]

ДОН КАРЛОС (*на херцог Алкала*)

Вземете знатните измежду враговете!
А другите.

Дон Руи Гомес, херцог фон Люцелбург, херцог Гота, Дон Хуан де Аро, Дон Гусман де Лара, Дон Хил Телес Хирон, барон Хохенбург се отделят от групата заговорници, между които остава Ернани. Херцог Алкала ги обгражда с войници.

ДОНЯ СОЛ (*настрани*)

Спасен!

ЕРНАНИ (*излиза от групата заговорници*)

И мен със тях вземете!

Щом гибелната смърт ще ме отмине, сир,
щом пренебрегвате смирения пастир
и щом за меча ви е ниска мойта шия,
тогава своя род пред всички ще разкрия.
От бога имаш трон, а мен направи бог
херцог Сегорб, маркиз Де Монроа, херцог
Кардона и виконт Де Гор, граф Албатера —
не малък брой земи са мои не от вчера.
Да, аз съм принц Хуан, владетел на Ави,
в изгнание роден. Палачът умъртви
баща ми, зная аз — на смърт го ти обрече.
Смъртта му между нас, дон Карлос, се изпречи.

Ти имаш ешафод, аз — нож, добре прикрит.
Роден херцог, аз бях изгнаник и бандит.
Но щом без полза меч съм точил в урви диви
и в бистрите води на ручей пенливи,

(слага шапката на главата си, към другите заговорници)

да сложим шапки!

Всички испанци слагат шапките си.

(Към Дон Карлос.)

Да, ще постоим така
и нека ги свали палачът с меч в ръка!

(Към пленниците.)

Аз искам да умра с вас, Силва, Гота, Лара!
Хуан от Арагон е с титла твърде стара.

(Към придворните и войниците.)

Принц Арагонски съм — от много славен род!
Вдигнете по-висок, достоен ешафод!

(Присъединява се към пленниците.)

ДОНЯ СОЛ
Небе!

ДОН КАРЛОС
Забравил бях — отдавна всичко стана.

ЕРНАНИ

Но помня аз, че в мен кърви огромна рана.
Не оскърбителя обидата гнети —
у оскърбения тя яростно пламти.

ДОН КАРЛОС

Баща ми е отнел главата на баща ви?
Не знаех. Към това какво да се прибави?

ДОНЯ СОЛ (*пада на колене пред императора*)

Сир, пощадете го! Сир, не бъдете твърд
или убийте мен! Обичам го до смърт!
О, той е мой съпруг! Чрез него дишам само!
Бъдете милостив — убийте ни и двама!
Сир, аз пълзя пред вас! Той е за мен кумир,
тъй както е за вас империята, сир!
О, милост!

Дон Карлос я гледа неподвижен.

Но какво размисляте? Треперя...

ДОН КАРЛОС

Станете! Вие сте графиня Албатера,
маркиза Монроа...

(На Ернани.)

Той ще ви служи с меч,
и титли дава ви...

ЕРНАНИ

Това е кралска реч?

ДОН КАРЛОС

Не, императорска!

ДОНЯ СОЛ (*става*)
О!

ДОН КАРЛОС (*посочва я на Ернани*)
Вашата съпруга!

ЕРНАНИ (*с поглед към небето, прегърнал Дона Сол*)
О, боже!

ДОН КАРЛОС (*на Дон Руи Гомес*)
Дон Руи, чрез моята услуга
два знатни рода днес се свързват в този брак.

ДОН РУИ (*мрачен*)
Не е до знатността...

ЕРНАНИ (*гледа Доня Сол с любов и я прегръща*)
Аз вече нямам враг!

(*Хвърля ножа си.*)

ДОН РУИ (*на себе си, гледайки двамата*)
О, да избухна ли? Тегло любовно, няма!
Не, състрадание ще предизвикам само!
Без пламък изгори, скръбта си скрий от тях
и страдай, но без вик. Ще предизвикаш смях!

ДОНЯ СОЛ (*в прегръдките на Ернани*)
О, мой херцог!

ЕРНАНИ
С любов съм преизпълнен, мила!

ДОНЯ СОЛ

О, щастие!

ДОН КАРЛОС (*на себе си, с ръка на гърдите*)

Сърце, не бий с такава сила!

Послушай разума — той дълго бе смутен.

От днес Германия, Испания за мен
ще бъдат с Франция в сърцето ми еднички.

(Спира поглед на знамето.)

Да, императорът е горд орел над всички
и не сърце, а герб той носи цял живот.

ЕРНАНИ

О, цезарю!

ДОН КАРЛОС

Сеньор, ти си от славен род

И твоето сърце

(сочи Доня Сол)

пред мен я заслужава.

Коленичи, херцог!

Ернани коленичи. Дон Карлос сема от гърдите си ордена на „Златното руно“ и го поставя на шията на Ернани.

Виж — орден ти се дава!

(Вади шпагата си и три пъти докосва с нея рамото на Ернани.)

И верен ми бъди — от днес си рицар ти!

(Помага му да стане и го целува.)

И все пак орден друг, по-чист до теб блести,
какъвто нямам аз, макар да ми прилича:
обичана жена, която те обича.
Ти си щастлив, а аз ще имам само трон.

(Към заговорниците.)

Не помня имена. Омраза, гняв, закон —
забравам ги сега. И всичко ви прощавам!
Един добър урок на тоя свят въздавам!
И не забравяйте: Карл Първи бе сменен
от император нов — Карл Пети... В този ден
Европа, плачеща, ме тук ръкоположи
от католик и крал в могъщ избраник божи!

Заговорниците коленичат.

ЗАГОВОРНИЦИТЕ
На Карлос — слава!

ДОН РУИ *(на Дон Карлос)*
Аз, аз само съм унил!

ДОН КАРЛОС
И аз!

ДОН РУИ *(настрани)*
Прости му той, но аз не съм простил!

ЕРНАНИ
Кой тук ни промени?

ВСИЧКИ *(войници, заговорници, благородници)*
Карл Пети засява

и над Германия!

ДОН КАРЛОС (*обръща се към гробницата*)

На Карл Велики — слава!

Вървете си сега!

[1] *От днес сте мой алкад!* — Алкад — вж. бел. 38 към „Марион Дьолорм“. ↑

[2] ... *държете този свят чрез римската корона!* — Свещената римска империя на германската нация била основана още през X в. като съюз на папската и императорската власт при фактическото подчинение на папата на германския император. Последният претендирал за ролята на „светски глава на целия християнски свят“, затова и империята му се наричала „свещена“. ↑

[3] ... *щом Фридрих се отрече!* — Вж. бел. 15. ↑

[4] *Подготвяхме за вас пира на Валтасар.* — Според библейската легенда последният вавилонски цар Валтасар, обсаден от персите в двореца си, устроил пир, по време на който невидима ръка изписала на стената огнени слова, възвестяващи гибелта на царя и царството му. Същата нощ пророчеството се сбъднало. ↑

[5] *Родриго — кралят, е създал граф Хулиан!* — След като предводителят на вестготите в Испания Родриго обидил дъщерята на граф Хулиан, последният разгромил войската му с помощта на маврите и го убил (711). ↑

СЦЕНА ПЕТА

ДОН КАРЛОС (*сам, покланя се пред гробницата*)

Доволен ли си днес?

И всичко ли сега реших по дълг и чест?

Дали съм вече друг? Не тъна ли в поквара?

Добре ли свързах шлем със римската тиара?

Достоен ли съм аз за трона и властта?

Дали уверено ще мина през света,

покрит с развалини, по който ти тогава

проправи път за нас със стъпка величава?

Не знам — запалих ли от тебе факла аз?

Когато промълви, разбрах ли твоя глас?

Ах, бях изгубен, сам пред тоя свят огромен —

той дебнеше ревящ, жесток и вероломен.

Тук датски крал, а там Рим иска тежка дан!

Лутер, Венеция, Франсоа и Сюлейман —

ками на завистта, които святкат в мрака,

и примки, и скали, враг, който само чака,

народи, плашещи по двадесет крале...

Започвай всичко днес, за да не свършиш зле!

Аз те попитах: „Как да почна, исполине?“

И отговора чух: „Почни със прошка, сине!“

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

СВАТБАТА

САРАГОСА

Тераса в Арагонския дворец. В дъното се виждат перилата на стълба, която се спуска към градината. Вдясно и вляво две врати, които водят към терасата; терасата е оградена с балюстрада, над която се издигат две редици мавритански аркади; над тях и през тях се виждат градината на двореца, водоскоци в сянка, храсти, сред които се мяркат светлилки, а в дъното се очертават готическите и арабските сводове на осветения дворец. Нощ. Чуват се далечни фанфари, Маски, домина, пръснати, сами или по групи, минават по терасата. В предната ѝ част група млади благородници, с маски в ръце, шумно се смеят и разговарят.

СЦЕНА ПЪРВА

*Дон Санчо Санчес де Сунига, граф Де Монтерей; Дон Матиас Сентурион, маркиз Алмунян;
Дон Рикардо де Рохас, граф Де Касапалма; Дон Франсиско де Сотомайор, граф Де
Велалкасар; Дон Гарси Суарес де Карбахал, граф Де Пенялвер.*

ДОН ГАРСИ

Привет на радостта! Невестата е чудна!

ДОН МАТИАС (*гледа балкона*)

А Сарагоса? Тя през тази нощ е будна.

ДОН ГАРСИ

Не зная сватба аз с такъв голям разкош,
със двойка по-добра и в по-красива нощ!

ДОН МАТИАС

Дон Карлос е добър.

ДОН САНЧО

Като си спомня само
как с него скитахме да дирим любовта му,
не виждах край такъв на нашата шега!

ДОН РИКАРДО (*прекъсва го*)

Аз също скитах с вас.

(На останалите.)

Но слушайте сега:
три пламенни сърца една жена обичат —
бандит, херцог и крал. След нея дружно тичат,
обсаждат я отвред. Но кой печели? Кой?
Бандитът!

ДОН ФРАНСИСКО

Че какво по-просто, боже мой!
Богатство и любов — приличат на игрите
с фалшиви зарове. Печелят ги крадците!

ДОН РИКАРДО

От кралската любов съм днес така богат!
Най-първо станах граф, по-късно гранд, алкад
на двора... И растях — признавам си сърдечно.

ДОН САНЧО

Да, вашта тайна е, че сте вървели вечно
след краля...

ДОН РИКАРДО

Точно тъй. Изтъквах се дори!

ДОН ГАРСИ

И сте се ползвали от кралските игри.

ДОН МАТИАС

А старият херцог? Май в гроба вече слиза?

ДОН САНЧО

Недейте му се смя! Горд дух е той, маркизе!
Бе влюбен в доня Сол. Достигна шейсетте
със сиви къдрици — в миг побеляха те.

ДОН ГАРСИ

В града го нямало... Нима не сте разбрали?

ДОН САНЧО

Да дотърчи в ковчег на сватбата — така ли?

ДОН ФРАНСИСКО

А императорът?

ДОН САНЧО

Измъчва го тъга.

Заради Лутер той тревожи се сега.

ДОН РИКАРДО

Тревога расне вред, където Лутер шари!
Бих го докарал тук със четири стражари.

ДОН МАТИАС

И Сюлейман сега го мъчи.

ДОН ГАРСИ

Сюлейман,

Зевс, Лутер и Нептун — защо да плащам дан
на тези хора? А? Жените са прекрасни,
чудесна сватбата, глупаците — ужасни!

ДОН САНЧО

Това е важното.

ДОН РИКАРДО

Дон Гарси днес е прав!

На празник ставам друг — променям своя нрав.
Меня главата си, щом маската надяна.

ДОН САНЧО (*тихо на Дон Матиас*)

След празник — други дни дохождат тук на смяна!

ДОН ФРАНСИСКО (*показва вратата вдясно*)

На младоженците е стаята — нали?

ДОН ГАРСИ (*кима утвърдително*)

Ще дойдат скоро тук при нас.

ДОН ФРАНСИСКО

Дали? Дали?

ДОН ГАРСИ
Разбира се!

ДОН ФРАНСИСКО
Добре. О, тя е тъй красива!

ДОН РИКАРДО
Дон Карлос е добър. Ернани си го бива —
със „Златно руно“... Да! Оженен и простен!
Ако ме слушаха, той би лежал студен
на каменно легло, тя — в пухена постеля.

ДОН САНЧО (*тихо на Дон Матиас*)
Бих го пронизал е нож — ръката ми е смела!
Фалшив сеньор, във плащ, с конци дебели шит,
той всъщност е стражар, макар и граф на вид!

ДОН РИКАРДО (*приближава се*)
Какво говорите?

ДОН МАТИАС (*тихо на Дон Санчо*)
Пазете, моля, мярка!

(*На Дон Рикардо.*)

Цитира ми сонет любовен от Петрарка.

ДОН ГАРСИ
Сеньори, кой е там край скъпите кресла,
сред рози, сред жени, сред пъстри облекла,
във черно домино, подпрян на перилата?
Същ призрак, той стои и плаши веселбата!

ДОН РИКАРДО
Да, дяволът!

ДОН ГАРСИ

Но кой е той?

ДОН РИКАРДО

Не съм разбрал.

Май дон Пранкасио — прославен адмирал.

ДОН ФРАНСИСКО

Не.

ДОН ГАРСИ

Маската си той не сема.

ДОН ФРАНСИСКО

Но това е

херцог Де Сома — да! Аз мисля, че желае да се изтъкне!

ДОН РИКАРДО

Не! Видях херцога.

ДОН ГАРСИ

Кой

е с тази маска? Шшт!

Влиза човек с черно домино, който бавно прекосява терасата в дъното. Всички се обръщат и го проследяват с очи, без той да обърне внимание на това.

ДОН САНЧО

И как пристъпва той!

Тъй ходят мъртвите!

ДОН ГАРСИ (*затичва се към черното домино*)

Хей, маско, спри!

Черното домино се обръща. Дон Гарси отстъпва.

За бога!

Видях в очите му да лумва силен огън.

ДОН САНЧО

Дали е дяволът, ще го попитам сам!

(Отправя се към човека с черното домино, които стои неподвижен.)

От ада ли си ти?

МАСКАТА

Не, но отивам там!

Продължава пътя си и изчезва зад перилата на стълбата. Всички го изпращат с погледи, в които се чете ужас.

ДОН МАТИАС

Какъв гробовен глас! И колко безутешен!

ДОН ГАРСИ

И страшен — но друг път! На бала ми е смешен.

ДОН САНЧО

Това е зла шега!

ДОН ГАРСИ

Щом тук на бал дойде
и Луцифер, преди и нас да отведе,
да потанцуваме!

ДОН САНЧО

Дали ни се присмива?

ДОН МАТИАС

Ще видим утре туй!

ДОН САНЧО (*на Дон Матиас*)

Я вижте: где отива?

ДОН МАТИАС (*надвесен над перилата на терасата*)

Да, слиза, слиза той. Изгуби се почти
по стълбата, ей там.

ДОН САНЧО

Забавно!

(*Замислен.*)

Виж го ти.

ДОН ГАРСИ (*към една минаваща дама*)

Маркизо, този танц?

(*Покланя се и ѝ подава ръка.*)

ДАМАТА

Но моят мъж не дава
и танците ми с вас брой и забранява.

ДОН ГАРСИ

Но тъкмо затова. Брой ги той щастлив,
а с вас играя аз.

Дамата му подава ръка и те излизат.

ДОН САНЧО (*замислен*)

О, призрак мълчалив!

ДОН МАТИАС

А, ето идват тук съпрузите. Мълчете!

Ернани и Доня Сол влизат под ръка. Доня Сол е облечена във великолепна сватбена рокля. Ернани, целият в кадифе, с огърлицата на „Златното руно“. Зад тях — тълпа от маски, дами и благородници, които образуват свитата им. Двама войници с алебарди и блестящи ливреи ги следват, а пред тях вървят четирима пажове. Всички се отстраняват и покланят при преминаването им. Фанфари.

СЦЕНА ВТОРА

Същите, Ернани, Доня Сол, свита.

ЕРНАНИ (*поздравява всички*)
Сеньори!

ДОН РИКАРДО (*отива при него и се покланя*)
Екселенц, все тъй щастлив бъдете!

ДОН ФРАНСИСКО (*съзерцава Доня Сол*)
О, свети Якове! Венера ли е тя?!

ДОН МАТИАС
Чудесен ден за тях — особено нощта!

ДОН ФРАНСИСКО (*посочва на Дон Матиас брачната стая*)
Какви ли нежности ще има в тази стая!
Да бях магьосник, щях невидим да узная —
чудесно би било!

ДОН САНЧО (*на Дон Матиас*)
Среднощ е. Да вървим!

Всички се покланят на новобрачните и излизат — едни през вратата, а други по стълбата в дъното.

ЕРНАНИ (*изпраща ги*)
Да ви закриля бог!

ДОН САНЧО (*остава и последен му стиска ръката*)
Бъди щастлив!

(Излиза.)

Ернани и Доня Сол остават сами. Шум от стъпки и гласове, които се отдалечават, след това утихват съвсем. В началото на следващата сцена фанфарите постепенно замлъкват, а светлините една след друга угасват. Полека-лека настъпва тишина и мрак.

СЦЕНА ТРЕТА

Ернани, Доня Сол.

ДОНЯ СОЛ

Стоим

съвсем сами сега.

ЕРНАНИ (*иска да я привлече в прегръдките си*)
Любима!

ДОНЯ СОЛ (*засрамена, отстъпва*)
Късно става!

ЕРНАНИ
Мой ангел, щом съм с теб, все време не остава!

ДОНЯ СОЛ
Шумът ме умори, защото радостта
нахлу и ме смути, и ме замая тя.

ЕРНАНИ
Да, всяко щастие е нещо преголямо,
то бавно, в бронзови сърца се врязва само.
Насладата, макар в цветя, му вдъхва страх.
Усмивка крие то между сълзи и смях.

ДОНЯ СОЛ
Зора е твоята усмивка!

Ернани се опитва да я поведе към вратата. Тя поруменява.

Бързаш много!

ЕРНАНИ

Твой роб съм аз сега. Постой, не гледай строго!
Не искам нищичко. Ти знаеш по-добре.
Сама избирай! Кой би могъл да те спре?
Ако поискаш ти, смешник, хлапак ще стана.
Душата ми гори... О, угаси вулкана!
Стори така, че той да склучи в миг уста,
по склоновете му да разцъфтят цветя!
Везувий стана роб, верига го сковава.
Какво, че пак гори сърцето му във лава?
Ти пожела цветя. Добре! Ще видиш ти,
че мощният вулкан пред теб ще разцъфти.

ДОНЯ СОЛ

Към мене, бедната, сте тъй добър, любими!
Ернани! Скъпи мой!

ЕРНАНИ

Сеньора, що за име?!

Не ме зови така! Ах, твоите уста
ми спомнят за съвсем забравени неща.
Аз знам — живееше в една мечта Ернани,
със поглед като меч за толкова дворяни,
син на нощта, бандит по планини безброй,
и думичката мъст навред четеше той —
едно проклятие почерняше му дните!
Но той е мъртъв днес. Обичам аз горите,
цветята, песента на славей — днес съм друг...
Аз станах дон Хуан, аз станах твой съпруг!
Аз съм щастлив!

ДОНЯ СОЛ

И аз!

ЕРНАНИ

И както се полага,
без дрипи влязох тук — оставих ги на прага.

Пак в моя глух дворец се връщам уморен;
на прага ангел чист очаква ме смирен.
Издигам от праха колоните разбити,
запалвам огъня, разтварям пак вратите,
оскубвам стрък след стрък тревясалия двор —
сега съм цял любов и радост, и възторг.
Дори да ми дадат дворците, и перата,
и златното кресло в съвета на страната,
щом дойде доня Сол с наведено чело,
забравям всичко туй, което е било!
За него аз съм глух. Аз ставам пак разумен.
И всичко заличил, мъдрец или безумен,
не знам... Обичам те! От днес си моя ти.

ДОНЯ СОЛ (*разглежда златната му огърлица*)
На черно кадифе как хубаво блести!

ЕРНАНИ

С подобен орден днес и кралят бе накичен!

ДОНЯ СОЛ

Не забелязах. Той за мен е безразличен!
Дали си в кадифе, дали си в кожи ти,
не знам, но ордена на тебе по блести,
защото си и горд, и благороден.

Той иска да я отведе.

Мили,
постой! Щастлива съм! И плача. Нямам сили!
Виж колко нежна нощ!

(Тя отива към перилата.)

Почакай, мой сеньор!
Да вдъхна въздух свеж, да видя чист простор!

Не светят факлите. Не се долавят песни.
Около нас е нощ. О, мигове чудесни!
Нима не е така? Природата навън
тъй кротко бди над нас в любовен полусън!
И всичко спи... Небе, без облачета бели.
Подишай аромат от рози разцъфтели!
Огньовете не горят. Навред е тишина.
Виж как възхожда там сребрилата луна!
Ти ми говореше, лъчите ѝ трептяха
и бавно с твоя глас в сърцето ми се вляха.
Сега съм весела, не ме гнети скръбта.
Любими, с радост бих посрещнала смъртта!

ЕРНАНИ

Забрава носиш ти със своя глас небесен!
Аз чувам думите като неземна песен.
И както пътника под летните звезди
се плъзга привечер по речните води
и вижда как летят села, градини, ниви,
така и аз летя с мечтите ти красиви.

ДОНЯ СОЛ

Тъй мрачна тишина и тъй дълбок покой!
Нима не би съзрял звездите, мили мой?
Или пък нежен глас във тази нощ смълчана
да почне песничка...

ЕРНАНИ (*усмихнат*)

Почти капризна стана!

Та ние бягахме от шум...

ДОНЯ СОЛ

От този бал!

Но не от някой кос, в долината запял,
от славей в тъмен мъх, от флейта боязлива,
дочута отдалеч... О, музиката влива
покой в душите ни, като божествен хор,

и будят гласове, потърсили простор.
Чудесно би било!

В нощта се чува далечен рог.

О, бог ми чу молбите!

ЕРНАНИ (*трепва, на себе си*)
Горко й!

ДОНЯ СОЛ
Ангел чу молитвите ми скрити —
добрият ангел твой.

ЕРНАНИ (*горчиво*)
Да, моят ангел!

Рогът отново изсвирва. Настрани.

Пак!

ДОНЯ СОЛ (*усмихната*)
Познавам твоя рог — той свири в тоя мрак.

ЕРНАНИ
Нали?

ДОН СОЛ
Ти имаш дял във тази серенада
наполовина.

ЕРНАНИ
Да!

ДОНЯ СОЛ
Омръзва маскарада!

О, как обичам рог в горите, в късен час!
А този рог е твой — напомня твоя глас.

Рогът изсвирва отново.

ЕРНАНИ (*настрани*)

Там тигърът реве и жертвата го чува.

ДОНЯ СОЛ

Дон Хуан, хармония в сърцето ми нахлува!

ЕРНАНИ (*вдига се с ужасено лице*)

Ернани ми кажи, Ернани — в тоя час
туй име ме държи в злокобната си власт.

ДОНЯ СОЛ (*потреперва*)

Но, мили!

ЕРНАНИ

Старецът!

ДОНЯ СОЛ

Блести ви мрак в очите!

Какво ви стана?

ЕРНАНИ

Той се смее в тъмнините.

Не го ли виждате?

ДОНЯ СОЛ

Бълнувате... Поне

кажете кой е той?

ЕРНАНИ

О, той!

ДОНЯ СОЛ (*пада на колене*)
На колене
те моля — обясни какво те изтезава!

ЕРНАНИ
Заклех му се!

ДОНЯ СОЛ
Закле?

Тя следи тревожно всяко негово движение. Изведнъж той се спира и търка с ръка челото си.

ЕРНАНИ (*настрани*)
Щях лошо да направя!
Да я щадя!

(Високо.)

И тъй — защо ли вдигнах шум?

ДОНЯ СОЛ
Говорехте...

ЕРНАНИ
Не, не. Аз бях с помътен ум.
Навярно съм болнав. Не бой се! Ето, мина!

ДОНЯ СОЛ
Поискай нещичко от своята слугиня!

Рогът отново свири.

ЕРНАНИ (*настрани*)
Заклех му се... Зове!

(Търси шпагата и кинжала на пояса си.)

Дори съм без кинжал!
Край! Край! На всичко край!

ДОНЯ СОЛ

Съвсем си побледнял?

ЕРНАНИ

Кърви ми раната от миналата зима...

(Настрани.)

Да я отдалеча оттук. Но как?

(Високо.)

Любима,
едно сандъче в дни на радост и тъга
бе непрестанно с мен...

ДОНЯ СОЛ

Защо ти е сега?

Добре го помня.

ЕРНАНИ

Чуй! Държа в това сандъче
лекарство... Пийна ли, престава да ме мъчи
и раната. Върви!

ДОНЯ СОЛ

Отивам, скъпи мой!

(Излиза през вратата, която води в брачната стая.)

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

ЕРНАНИ (*сам*)

От мойто щастие какво направи той?
Злокобен, страшен пръст блести върху стената.
О, как горчиво днес ме подигра съдбата!

(Потъва в дълбок размисъл, после внезапно се обръща.)

Какво пък? Всичко спи. Не чувам шум край мен.
Ни стъпки. Може би...

Маската в черно домино се появява на перилата. Ернани се спира вкаменен.

СЦЕНА ПЕТА

Ернани, Маската.

МАСКАТА

„В какъвто искаш ден,
където и да е — у нас или в чужбина,
когато прецениш, че трябва да загина,
със рога изсвири — това ще бъде вест
да дойда...“ Мъртвите свидетелствуват днес.
Добре! Готов ли си?

ЕРНАНИ (*тихо*)

Херцогът!

МАСКАТА

Отдалече
пристигнах в твоя дом. Дойде часът ми вече!
Ти май позакъсня.

ЕРНАНИ

Добре, но аз не знам
какво ще правиш с мен. Кажи!

МАСКАТА

Избирай сам —
отрова или меч! Аз нося всичко. В рая
ще стигнем двама.

ЕРНАНИ

Да!

МАСКАТА

Молитва?

ЕРНАНИ

Не желая!

МАСКАТА

И тъй?

ЕРНАНИ

Отровата.

МАСКАТА

Добре. Вземи в ръка!

Подава му шишенце, Ернани го поема и пребледнява.

Пий!

Ернани поднася шишенцето до устните си и после се отдръпва.

ЕРНАНИ

Само тази нощ! Не ме мъчи така!

О, ако си с душа, която също страда,
ако не си фантом, дошъл при мен от ада,
ако не си вампир, зъл дявол със рога,
ако не носиш ти печата: „Никога!“ —
ако разбираш ти каква е тази радост
да любиш, да си млад, с двайсетгодишна младост,
ако в ръцете ти тя тръпна е била,
до утре потърпи, ах, утре пак ела!

МАСКАТА

До утре! Утре... Не! До ярост съм докаран!
Надгробен звън за теб не чу ли тази заран?
Защо да губя нощ? Не бих я преживял.
Кой после би те взел? Нали ще съм умрял!
Да свърша сам! Момче, ще слезем двама в гроба!

ЕРНАНИ

Не! Аз ще се спася от мрачната ти злоба!
Не искам!

МАСКАТА

Точно тъй — разбрал съм те почти.
В какво ми се закле нима не помниш ти?
В баща си се закле! А то е нещо малко —
забравя се... И ти си лекомислен. Жалко!

ЕРНАНИ

В баща си! Боже мой! В баща си? Аз съм луд.

МАСКАТА

Клетвопрестъпник си! Какъв позор нечут!

ЕРНАНИ

Херцог!

МАСКАТА

Испански гранд, а ето резултата!
Понеже не държиш на клетвата си свята,
прощавай!

(Прави крачка към изхода.)

ЕРНАНИ

Не, постой!

МАСКАТА

Тогава...

ЕРНАНИ

Зъл старик!

(Взима шишенцето.)

От райските врати ме дръпваш в тоя миг!

Доня Сол се връща, без да вижда човека с маска, който е прав в дъното.

СЦЕНА ШЕСТА

Същите, Доня Сол.

ДОНЯ СОЛ
Напразно, не открих сандъчето.

ЕРНАНИ (*настрани*)
Тя? Боже!
И то в какъв момент!

ДОНЯ СОЛ
Нима се разтревожи
от мен? Какво ти е? Какво държиш? Кажи!
Какво държиш в ръка?

Човекът с черното домино се приближава и си сваля маската. Тя изпищява и познава Дон Руи.

Отрова ли държи?

ЕРНАНИ
О, боже!

ДОНЯ СОЛ (*на Ернани*)
Ти си бил неискрен? Ти самия!
Разкрий ми тайната!

ЕРНАНИ
Аз трябваше да крия!
Той ме спаси и аз съм негов. По закон
на Силва ще плати дълга си Арагон!

ДОНЯ СОЛ

Не негов си, а мой! Не ме интересува,
че си се клел!

(На Дон Руи.)

Херцог, любов у мен бушува.
Ще го спася от вас, от всеки злобен враг!

ДОН РУИ *(неподвижен)*
Та той ми се закле! Ще го спасиш, но как?

ДОНЯ СОЛ
Какво?

ЕРНАНИ
Заклех се.

ДОНЯ СОЛ
Не! Това е празнодумство!
Невярно е това! Злодейство и безумство!

ДОН РУИ
Ела, херцог!

Ернани понечва да се подчини. Доня Сол се мъчи да го спре.

ЕРНАНИ
Недей! Аз трябва да вървя.
Аз сам му обещах. Баща ми чу това.

ДОНЯ СОЛ *(на Дон Руи)*
Ти лъвчето от лъв би взел с десница груба,
но не от мен мъжа, когото страстно любя!
Или не знаете коя съм? Дълги дни
от жал по вас, херцог, по ваште старини,
бях кротка и добра и бях с очи смирени,

но днес очите ми са гневно насълзени!

(Измъква от пазвата си нож.)

Виж този остър нож! Ах, старче! Дон Руи,
нима сърцето ти съвсем не се бои?
Пази се, чичо! Чуй — от род един сме ние.
И твоя дъщеря да съм, ще те убия,
щом вдигаш ти ръка над моя мил съпруг!

(Хвърля ножа и коленичи пред херцога.)

Аз коленича! О, не вдигайте юмрук!
Смилете се, сеньор! Една жена съм само.
Това усилие за мен е преголямо,
разкъсвам се сега... Стоя на колене!
Смилете се над нас! Недейте казва „не“!

ДОН РУИ
Но, доня Сол!

ДОНЯ СОЛ
Сеньор, испанците обичат
във хубави слова скръбта си да обличат —
простете му! Преди не бяхте тъй студен!
О, милост! Иначе убивате и мен!
О, милост! Любя го!

ДОН РУИ *(мрачно)*

Да, любиш го!

ЕРНАНИ

Ти плачеш?

ДОНЯ СОЛ
Не, не, не искам ти към гроба да закрачиш!

Не искам да умреш.

(На Дон Руи.)

Бъдете милостив!
Бих ви обикнала...

ДОН РУИ

След него? Млад, красив!
Останки от любов — те само мъки раждат...
Нима ще утолят страхотната ми жажда?

(Сочи Ернани.)

За мен — съчувствие! Той всичко е за вас!
С приятелството ви какво ще правя аз?
Той ще държи във плен и вас, и любовта ви
и подаяние с ваш поглед ще ми прави.
Ако сърцето ми не се успокои,
той ще ви каже: „Хм, виж този дон Руи!“ —
и върху просяка, когото ще проклина,
ще плисне чашата с недоизпито вино.
За смях да стана? Не! Ще свършим още днес.
Пий!

ЕРНАНИ

Дума дадох аз. Ще я изпълня с чест.

ДОН РУИ
Побързай!

Ернани приближава шишенцето до устните си. Доня Сол се хвърля да възпре ръката му.

ДОНЯ СОЛ

Още не! Момент! Ще бъда пряма.

ДОН РУИ

Разтвореният гроб го чака. Време няма!

ДОНЯ СОЛ

Поне за миг, сеньор! О, ни един от вас
не е добър към мен! Какво ви искам аз?
Един-единствен миг! И друго не желая.
Та позволете ми да кажа най-накрая
какво ми е! За миг! Нали ви обещах?

ДОН РУИ *(на Ернани)*

Аз бързам.

ДОНЯ СОЛ

Господа, внушавате ми страх!
В какво се провиних?

ЕРНАНИ

Ти ме разкъсваш, мила!

ДОНЯ СОЛ *(продължава да държи ръката му)*

О, толкова неща не съм ти обяснила!

ДОН РУИ *(на Ернани)*

Аз чакам.

ДОНЯ СОЛ *(продължава да държи ръката на Ернани)*

Дон Хуан, почакай ме! Приех
да бъде твоето, но чуй ме!

(Изтръгва му шишенцето.)

Аз го взех!

(Вдига шишенцето пред очите на Ернани и смаяния старец.)

ДОН РУИ

Понеже с две жени от дълго време споря,
ще трябва другаде с мъже да поговоря.
Чудесно се кълнеш в баща си, дон Хуан!
Ще разбере от мен, че има син презрян.
Прощавай!

(Прави няколко крачки, за да излезе.)

ЕРНАНИ *(задържа го)*
Спри, херцог!

(На Доня Сол.)

Чуй моя зов сърдечен!
Да бъда ли подлец, лъжец, изменник вечен?
Кажи, да бъда ли последен негодяй
с дамгосано чело? Отровата ми дай!
Нима опозорен ще мога да живея?

ДОНЯ СОЛ *(мрачно)*
Ти искаш?

(Пие от шишенцето.)

Пий, сега!

ДОН РУИ *(настрани)*
Ах, тя била за нея!

ДОНЯ СОЛ *(вързва полупразното шише на Ернани)*
Вземи го!

ЕРНАНИ *(на Дон Руи)*

Виж какво докара с твоя бяс!

ДОНЯ СОЛ

Хуан, не се сърди! Запазих твоята част.

ЕРНАНИ (*взима шишенцето*)

О, боже!

ДОНЯ СОЛ

Моята част би крил със всички сили,
че нямаш ти сърце на християнка, мили!
Не любиш като мен, в мен славна кръв пламти.
Аз пих — спокойна съм. Ще пиеш ли и ти?
Пий, ако искаш!

ЕРНАНИ

Как, как се реши? Нещастна...

ДОНЯ СОЛ

Но ти го пожела.

ЕРНАНИ

Това е смърт ужасна!

ДОНЯ СОЛ

Защо?

ЕРНАНИ

Но течността — към гроба води тя!

ДОНЯ СОЛ

Не трябваше ли с теб да легнем през нощта?
А все едно къде!

ЕРНАНИ

Забравил бях те вече —
ти, татко, отмъсти!

(Поднася шишенцето до устните си.)

ДОНЯ СОЛ *(хвърля се към него)*

О, нож ли ме разсече?

Хвърли шишенцето! Обезумявам. Спри!

Недей! Отровата е жива... Тя гори...

О, сякаш хидра зла в сърцето ми израсна!

О, с хиляди зъби го рѣфа като бясна!

Не! Никой никога не е бил тъй терзан!

Какво е? Огън ли? Не пий! Не пий, Хуан!

Ще страдаш много... Не!

ЕРНАНИ *(на Дон Руи)*

Я виж го ти злодея!

Поне да бе избрал по-друга смърт за нея!

(Пие и хвърля шишенцето.)

ДОНЯ СОЛ

Какво направи?

ЕРНАНИ

Аз? А ти?

ДОНЯ СОЛ

Ела при мен —

в ръцете ми!

Сядат един до друг.

И ти ли страдаш ужасен?

ЕРНАНИ

Не.

ДОНЯ СОЛ

Брачната ни ноц започва! Свърши бала.
Но за невяста май съм малко побледняла!

ЕРНАНИ

Ах!

ДОН РУИ

Идва страшен час.

ЕРНАНИ

Смъртта ме призова.
Как страда доня Сол!... Как гледам сам това!

ДОНЯ СОЛ

Сега съм по-добре. Към светлини чудесни
ще полетим с криле, ще пеем нови песни!
Ще стигнем до един по-чист, по-хубав свят!
Ще ме целунеш ли?

(Целуват се.)

ДОН РУИ

В гърдите ми е ад!

ЕРНАНИ *(с отслабнал глас)*

Аз благославям бог за моя път опасен
сред урви, пропасти, но винаги прекрасен,
защото се смили, щом тъй съм изтерзан,
да мога да заспя с уста на твойта длан!

ДОН РУИ

Щастливци!

ЕРНАНИ *(с глас, който все повече отслабва)*

Доня Сол... ела... Виж — притъмнява.
Не страдаш ли?

ДОНЯ СОЛ
О, не.

ЕРНАНИ
Там огън засиява.

ДОНЯ СОЛ
Къде?

ЕРНАНИ *(с въздишка)*
Там...

(Пада.)

ДОН РУИ *(повдига главата му, която пак се отпуска)*
Той умря.

ДОНЯ СОЛ *(с разрошена коса, повдига се от мястото си)*
Умрял ли?... Само спи.

Това е моят мъж... В мен всичко се топи
от обич... Ще заспим във брачното си ложе.

(С угасващ глас.)

Не го събуждайте, херцог Де Силва! Боже,
съвсем е уморен!

(Обръща към себе си лицето на Ернани.)

Мой мили, ти си блед!
Ела по-близо... Тъй...

(Пада мъртва.)

ДОН РУИ

Тя — мъртва, аз — проклет!

(Самоубива се.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.